

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

**Specifika výchovy dítěte s postižením ve školní družině v
inkluzivních podmínkách**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program:

SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKA

Autor: Monika Kahudová

Vedoucí práce: Mgr. Ing. Renata Švestková, Ph.D.

České Budějovice 2018

Prohlášení:

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem „*Specifika výchovy dítěte s postižením ve školní družině v inkluzivních podmínkách*” jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské/diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské/diplomové práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské/diplomové práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 2. 5. 2018

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala mé vedoucí práce Mgr. Ing. Renatě Švestkové, Ph. D. za cenné rady, čas, vstřícnost a trpělivost při řešení problematiky v mé bakalářské práci. Také bych ráda poděkovala všem informantkám, které mi pomohly s vypracováním rozhovorů a v neposlední řadě mé rodině za podporu.

Specifika výchovy dítěte s postižením ve školní družině v inkluzivních podmínkách

Abstrakt

Bakalářská práce „Specifika výchovy dítěte s postižením ve školní družině v inkluzivních podmínkách“ je zaměřena na legislativu týkající se společného vzdělávání a podpůrných opatření. Teoretická část popisuje charakteristiku školní družiny, školských poradenských zařízení a druhy postižení dítěte. Celá má práce poukazuje na smysluplné a prospěšné společné vzdělávání dětí na běžných školách a jejich podporu. Děti se znevýhodněním se učí, jak žít a spolupracovat s ostatními dětmi a děti „zdravé“ rozvíjí své schopnosti a kompetence, jak žít s těmito dětmi, zároveň se je učí vnímat. Empirická část popisuje specifika práce speciálních pedagogů a pedagogických pracovníků s dětmi se zdravotním postižením ve školní družině. Výzkumného šetření se zúčastnilo 6 informantů ze školních družin základních škol v Českých Budějovicích a okresu Prachatic. Výzkum poukazuje na konkrétní metody a principy práce s dětmi se zdravotním postižením, způsoby informovanosti mezi pedagogy, podporu vzdělávat se v oblasti speciální pedagogiky ze strany zaměstnavatele a míru spolupráce rodičů dětí s postižením a školní družiny. Z výzkumného šetření vyplývá, že podpůrná opatření, informovanost o dětech s postižením a spolupráce s rodiči je důležitá. Na základě odpovědí informantů bylo zjištěno, že ve zmíněných školách převládají děti se 3. stupněm podpůrného opatření, pedagogové využívají různé nástroje informovanosti, využívají rozdílné metody a pomůcky. Většina dotázaných považuje své vzdělání za dostatečné, část z nich spolupracuje s asistentem pedagoga. Důležitá je pro ně i fungující spolupráce s rodiči dětí.

Klíčová slova

Společné vzdělávání, školní družina, volný čas, školský zákon, poradenská zařízení, dítě s postižením, podpůrná opatření, inkluze

The Specifics of Disabled Child Education in School Center with Inclusive Conditions

Abstract

The bachelor thesis "The specifics of the education of a child with disabilities in a school club in inclusive conditions" deals with the legislation of common education and support provision.

The theoretical part defines the characteristics of school community, school counseling facilities and types of child handicap. This thesis points to the meaningful and helpful common education of children at common schools and their support. Children with disabilities learn how to live and work with other children and "healthy" children improve their ability and competences how to live with these children.

The empirical part describes the specifics of special pedagogues' work with disabled children in the school clubs. The survey was attended by 6 informants from school clubs of primary schools in České Budějovice and region Prachatice.

The research shows specific methods and principles of working with children with disabilities, ways of informing teachers, supporting the education of special pedagogy by the employer and the level of cooperation between parents of handicapped children and school. The research shows that support provision, awareness of children with disabilities and cooperation with parents are important.

On the basis of the respondents' answers, it was found that children with the third degree of support prevail in the mentioned schools, educators use different information, different methods and aids. Most respondents consider their education to be sufficient. Some of them cooperate with the teacher's assistant. It is also important for them to work with children's parents.

Keyword

common education, school club, leisure time, school law, advisory institution, handicapped (disabled) child, support provision, inclusion

Obsah

1 Školní družina a výchova ve volném čase	10
1.1. Cíl výchovy ve ŠD	11
1.2. Účastníci činnosti družiny	11
1.3. Organizace činnosti družiny	12
1.4. Funkce školní družiny	12
1.5. Druh a obsah činností ve školní družině.....	13
1.5.1. Odpočinkové	13
1.5.2. Rekreční	13
1.5.3. Zájmové	14
1.6. Příprava na vyučování	15
1.7. Kompetence, které naplňuje ŠD.....	15
1.8. Kvalifikace vychovatele	16
1.9. Výchova ve volném čase a pro volný čas	17
2 Společné vzdělávání	18
3 Podpůrná opatření a jejich realizace ve ŠD.....	20
4 Školská poradenská zařízení.....	22
4.1. Pedagogicko - psychologické poradny	23
4.1.1. Činnost PPP	23
4.2. Speciálně pedagogická centra	24
4.2.1. Činnost SPC.....	24
5 Dítě s postižením.....	24
5.1. Druhy postižení	25
5.1.1. Tělesná postižení	25
5.1.2. Mentální postižení	25
5.1.3. Smyslová postižení.....	26
5.1.4. Kombinovaná postižení	27

5.1.5.	<i>Vady řeči</i>	27
5.1.6.	<i>Duševní poruchy</i>	28
6	Cíle výzkumu a výzkumné otázky	30
6.1.	<i>Cíl výzkumu</i>	30
6.2.	<i>Operacionalizace pojmů použitých v cíli práce</i>	30
6.3.	<i>Výzkumné otázky</i>	31
7	Metodologie	32
7.1.	<i>Metoda získávání výzkumných dat</i>	32
7.2.	<i>Charakteristika výzkumného vzorku</i>	32
7.3.	<i>Výzkumný soubor</i>	33
8	Výsledky výzkumu	35
8.1.	<i>Vyhodnocení řízených rozhovorů dle posloupnosti otázek</i>	35
8.2.	<i>Výsledky výzkumu</i>	51
9	Diskuze	53
9.1.	<i>Možná zkreslení výzkumu</i>	55
10	Závěr	56
11	Seznam použitých zdrojů	58
12	Seznam příloh	61
13	Seznam obrázků a tabulek	62
14	Seznam zkratk	63

Úvod

Téma Specifika výchovy dítěte s postižením ve školní družině v inkluzivních podmínkách je v současné době velmi aktuální. V České republice je povinná devítiletá školní docházka pro všechny děti, výjimkou nejsou ani děti s postižením.

Právo na vzdělání je jedním ze základních práv dítěte a je zahrnuto v mnoha mezinárodních lidsko-právních úmluvách OSN: Listina základních práv a svobod ČR, Úmluva o právech dítěte, Všeobecná deklarace lidských práv, Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, Listina základních práv a svobod EU, Evropská úmluva o lidských právech.

Jednou z posledních úmluv je Úmluva o právech osob se zdravotním postižením. Tu Česká republika přijala do svého právního řádu v roce 2009. Tato úmluva v čl. 24 říká, že každý má právo na inkluzivní vzdělávání v místě svého bydliště a na dostatečnou podporu k zajištění maximalizace vzdělávacího potenciálu s cílem začlenění do společnosti.

Málokdo rozuměl pojmu „inkluzivní vzdělávání“, a proto v září 2016 vydal Výbor OSN pro práva osob se zdravotním postižením obecný komentář č. 4, ve kterém vysvětluje právní i pedagogický výklad tohoto pojmu (United Nations Human Rights Office of the commissioner, 1996-2018). Hlavní myšlenkou je společné vzdělávání, především proces zajišťování otevřeného a přátelského školního prostředí a úpravy v obsahu, metodách, přístupech a strategiích vzdělávání.

V současné době prochází český vzdělávací systém přeměnou, která má za cíl podpořit rozvoj inkluzivního prostředí. To s sebou nese určité překážky, které je třeba překonat např.: uspořádání tříd, dostupné pomůcky, organizace výuky, formy hodnocení, vzdělávání pedagogických pracovníků, smysluplný kariérní řád, dostupnost speciálních pedagogů, sociálních pedagogů, pedagogických asistentů, psychologů, zdravotníků, vychovatelů, zvýšené oceňování pedagogických pracovníků (Informační centrum o vzdělávání, 2017).

Zájmové vzdělávání je legislativně upraveno školským zákonem a vyhláškou č. 74/2005 Sb. Toto školské zařízení tvoří důležitý prostor pro integraci žáků se zdravotním postižením. Je důležité, aby i školní družina měla dobře zpracovaný Školní vzdělávací program, který nabízí podpůrná opatření i pro tyto žáky.

Bakalářská práce má tři části. V teoretické části jsem se zabývala inkluzivními podmínkami ve školní družině, legislativou, která se této problematice týká a druhy postižení u dětí. Tato část se skládá z pěti na sebe navazujících kapitol.

V první kapitole jsem se zabývala charakteristikou školní družiny. Popsala jsem její cíle, organizaci, funkci, kompetence a také kvalifikaci vychovatele. Poslední podkapitolu jsem věnovala výchově ve volném čase a pro volný čas. Společné vzdělávání je název druhé kapitoly, která popisuje inkluzi a inkluzivní vzdělávání. V kapitole třetí jsem popsala pravidla pro podpůrná opatření, která se zabývají úpravami ve vzdělávání a školských zařízeních. V předposlední kapitole podrobně píše o školských zařízeních, kterými jsou pedagogicko-psychologické poradny, speciálněpedagogická centra a zařízení pro výkon ústavní péče nebo ochranné péče. Důležitým předpokladem pro úspěšné inkluzivní vzdělávání a výchovu je osobnost pedagoga, přístup spolužáků, rodiny, školy, ale i spolupráce pedagogů a rodičů s pedagogicko-psychologickou poradnou či speciálněpedagogickým centrem. V páté kapitole, která je poslední teoretickou částí, popisují podrobně zdravotní postižení, která se mohou vyskytovat u dětí v inkluzním vzdělávání.

V druhé, praktické části, jsem provedla kvalitativní výzkum specifík práce speciálních pedagogů a pedagogických pracovníků s dětmi se zdravotním postižením. Výzkum byl proveden v šesti školních družinách v okresech České Budějovice a Prachatice. Dílčím cílem bylo zjistit konkrétní metody a principy práce dotazovaných pedagogů s dětmi se zdravotním postižením, způsob sdílení informací ve škole mezi pedagogy a míru podpory profesních aktivit ze strany zaměstnavatele, stejně tak míru spolupráce rodičů dětí s postižením se školním zařízením.

Třetí část diplomové práce tvoří přílohy např. rozhovor pro informantky, Obrázkovník pro nácvik správného chování.

1 Školní družina a výchova ve volném čase

Školní družiny jsou zařízením, které má v naší republice dlouholetou tradici a plní významnou úlohu pro žáky prvního stupně základního vzdělávání. Jsou součástí systému vzdělávání, pomáhají zabezpečovat žákům náplň volného času a patří mezi zařízení zájmového vzdělávání (Hájek, Pávková, 2011).

Školní družiny jsou zařízením, kde se děti mladšího školního věku seznamují s možnou škálou zájmových aktivit, s jejich obsahem a formami. Nabídkou různých činností aktivizují děti, prohlubují jejich školní znalosti, zájmovými činnostmi rozvíjejí jejich osobnost a zdokonalují jejich kompetence. Školní družiny mají své poslání také v rovině sociální (Hájek, Pávková, 2011).

Školní družina dle §111 školského zákona poskytuje zájmové vzdělávání pro naplnění volného času zájmovou činností se zaměřením na různé oblasti. Družina poskytuje zájmové vzdělávání žákům jedné školy nebo několika škol.

(1) Družina vykonává činnost ve dnech školního vyučování a o školních prázdninách. Po projednání se zřizovatelem může ředitel přerušit činnost družiny v době školních prázdnin.

(2) Družina může vykonávat činnost pro účastníky, nebo účastníky a jejich zákonné zástupce, i ve dnech pracovního volna.

(3) Družina organizuje zájmové vzdělávání především pro účastníky přihlášené k pravidelné denní docházce.

(4) Ve školní družině se přímá práce s dětmi uskutečňuje formami uvedenými v § 2 písm.:

a) příležitostné výchovné, vzdělávací, zájmové a tematické rekreační činnosti nespojené s pobytem mimo místo, kde právnická osoba vykonává činnost školského zařízení pro zájmové vzdělávání

b) pravidelná výchovná, vzdělávací a zájmová činnost

f) otevřené nabídky spontánních činností

(5) Družina umožňuje účastníkům odpočinkové činnosti a přípravu na vyučování (Vyhláška č. 74/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů)

1.1. Cíl výchovy ve ŠD

Výchova a vzdělávání jsou celoživotními procesy. Výchovné cíle vlastně vyjadřují představu o nejlepším uspořádání společnosti a o nejlepším občanovi (žákovi). Týkají se všech dětí v dané kultuře. Tyto cíle bývají velmi obecné. V praxi se působení ve skupině musí omezit na určitý časový úsek s konkrétními dětmi a s určitými prostředky (Pávková, Hájek, Hofbauer, Hrdličková, Pavlíková, 2008). Pro stanovení cílů, potřeby ŠD bychom měli využít stručnější formulaci:

1. rozvoj dítěte, jeho učení a poznání
2. osvojování základů hodnot, na nichž je založena naše společnost
3. získávání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí
4. vychovávat k smysluplnému využívání volného času a vybavovat žáky dostatkem námětů pro naplňování volného času

Činnost ŠD by měla ústít k získávání určitých kompetencí. Kompetence jsou definovány jako souhrn schopností a znalostí, postojů i hodnotových orientací, které jsou předpokladem k výkonu činností. Kompetence představují jakýsi multifunkční soubor znalostí, schopností, dovedností a postojů, které jsou důležité pro osobní realizaci, začlenění do společnosti a následně pak i do zaměstnání (Pávková, Hájek, a kol., 2008).

1.2. Účastníci činnosti družiny

- (1) Činnost družiny je určena přednostně pro žáky prvního stupně základní školy.
- (2) K pravidelné denní docházce mohou být přijati i žáci druhého stupně základní školy, žáci nižšího stupně šestiletého nebo osmiletého gymnázia nebo odpovídajících ročníků osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře, pokud nejsou přijati k činnosti klubu.
- (3) Činností vykonávaných družinou ve formách uvedených v § 2 písm. a) a f) se mohou účastnit i žáci, kteří nejsou přijati k pravidelné denní docházce do družiny.
- (4) O přijetí účastníka k činnosti družiny ve formě uvedené v § 2 písm. b) se rozhoduje na základě písemné přihlášky; její součástí je písemné sdělení zákonných

zástupců účastníka o rozsahu docházky a způsobu odchodu účastníka z družiny (Vyhláška č. 74/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

1.3. Organizace činnosti družiny

- (1) Účastníci pravidelné denní docházky do družiny se zařazují do oddělení.
- (2) Oddělení se naplňují nejvýše do počtu 30 účastníků.
- (3) Je-li oddělení tvořeno pouze žáky se zdravotním postižením, je počet žáků v oddělení shodný s počtem žáků ve třídě školy samostatně zřízené pro tyto žáky podle zvláštního právního předpisu.
- (4) V oddělení lze individuálně integrovat nejvýše 5 účastníků se zdravotním postižením.
- (5) Ředitel stanoví nejvyšší počet účastníků na 1 pedagogického pracovníka s ohledem na druh vykonávané činnosti účastníků, zejména s ohledem na jejich bezpečnost.

Hlavní úkoly a významné akce ŠD jsou zpracovávány do celoročního a do měsíčních plánů školy. Dále se doporučuje zpracovávat týdenní plány činnosti jednotlivých oddělení ŠD (Vyhláška č. 74/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

1.4. Funkce školní družiny

Školní družina (dále jen ŠD) je základním článkem zařízení výchovy mimo vyučování, je mezi ostatními školskými zařízeními nejpočetnější, zaměstnává nejvíce vychovatelů a jeho odděleními prochází nejvíce žáků (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2013-2018). Školní družina není pokračováním školního vyučování, ani je nenahrazuje (Pávková, Hájek, Hofbauer, Hrdličková, Pavlíková, 2008), ale tvoří pro děti přechod mezi výukou a pobytem doma. Pedagogická práce je rozdílná od vzdělávání a má svá specifika, proto z tohoto hlediska je nutné také postupovat při hodnocení její činnosti a výchovného působení vychovatelek (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2013-2018).

ŠD zabezpečuje činnosti:

- Odpočinkové
- Rekreační

- Zájmové (Hájek, Pávková, 2011)

Plní pak i funkci sociální a nabízí i aktivity výchovy mimo vyučování (zájmové kroužky). Děti jsou rozděleny do oddělení, přičemž počty přítomných žáků se během dne mění (odchod do zájmových kroužků, odchod domů). Je určena žákům prvního stupně základní školy a výjimečně může být i pro žáky druhého stupně. Oddělení se naplňují do počtu 30 zapsaných žáků a v odděleních ŠD pro žáky speciálních škol je počet stejný jako ve třídách (Hájek, Pávková, 2011).

1.5. Druh a obsah činností ve školní družině

Výchovné působení ŠD se dotýká všech oblastí výchovy a uskutečňuje se v průběhu výchovy (Pávková, kol., 2008).

Činnosti, které můžeme realizovat ve ŠD, jsou odpočinkové, rekreační, zájmové.

1.5.1. Odpočinkové

Činnosti definujeme jako pohybově i duševně nenáročné, plní psychohygienické poslání, mají odstranit únavu. Mohou mít podobu klidných her, četby, poslechové činnosti apod. Žáci mohou odpočívat na podložce či koberci (Hájek, Pávková a kol., 2011).

1.5.2. Rekreační

Výraznou složku činností v ŠD jsou pohybové aktivity. Vycházejí ze zájmů dětí, jejich dovedností a možností družiny. Mezi tyto dovednosti můžeme zahrnout chůzi, běh, ovládání míče aj. Řadí se sem i znalost pravidel pohybových her a základů sportovních her. Důležitou zásadou je fair play a soupeření. Jde o propojení zásad a sociálních vztahů, které si neuvědomujeme, ale pro pohybové aktivity jsou nezbytnou součástí a mají nezastupitelnou úlohu. Do pohybových aktivit v přírodě můžeme zakomponovat i ekologickou a environmentální výchovu. Množství těchto aktivit je nevyčerpatelné. Tyto hry můžeme zařadit od jednoho či dvou dětí až po kreativně kooperační aktivity ve skupině se všemi dětmi. Při těchto aktivitách bychom měli podle možností dodržovat i hygienické zásady. Patří sem zejména vhodné oblečení (nejlépe cvičební úbor), zahřátí organismu, základní hygiena apod. (Hájek, Pávková a kol., 2011).

1.5.3. Zájmové

Pomáhají uspokojovat a rozvíjet rozmanité potřeby a zájmy žáků (Pávková, Hájek, Hofbauer, Hrdličková, Pavlíková, 2008).

a) Společenskovední

Snažíme se jimi rozšiřovat poznatky o společnosti, o historii, o tradicích (folklór, sběratelství apod.)

b) Pracovně-technické

Pracovní činnost rozvíjejí zejména manuální dovednosti a tím i jemnou motoriku. Učíme jimi osvojit si pracovní postupy (hry se stavebnicemi, konstrukční práce, práce s různým materiálem, šití, vaření).

Technické činnosti pak učí představivosti, rozvíjejí smysl pro přesnost (modelářství).

c) Přírodovědné a vlastivědné

Oba druhy zájmových činností jsou si velmi blízké. Probíhají v těsné souvislosti, a to převážně během pobytu venku. Obsahem přírodovědných zájmových činností je pozorování přírodních objektů (oblast živé i neživé přírody), pěstitelství, chovatelství, ochrana a tvorba životního prostředí. Všechny tyto uvedené oblasti nelze realizovat v podmínkách ŠD, proto je vhodné zařadit exkurze, návštěvy výstav nebo zprostředkovat setkání s odborníky.

Obsahem vlastivědných zájmových činností je pozorování a poznávání historických a významných objektů v regionu. Patří sem i seznamování s prací významných osobností, které mají k regionu vztah.

d) Esteticko – výchovné

Jde o aktivní činnosti, které u dětí formují vztah k estetickým hodnotám, podněcují kreativitu, rozvíjejí představivost a v neposlední řadě podporují i emocionální složku osobnosti (výtvarné činnosti, hra na hudební nástroj, divadlo, tanec, literatura, slovesná tvorba apod.). Řada činností může reagovat také na způsob oblékání, péči o vzhled, ale i na úpravu oddělení ŠD, školy i okolí.

e) Tělovýchovné a sportovní

Napomáhají k rozvoji fyzické schopnosti, hrají důležitou roli při sebepoznávání a napomáhají odolnosti vůči stresu (sportovní hry, lehká atletika apod.) (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011).

1.6. Příprava na vyučování

ŠD a školní kluby částečně zabezpečují a mohou obsahovat např.: didaktické hry, upevňování a rozšiřování poznatků při činnostech jako např.: vycházky, vypracovávání domácích úkolů, apod. V přípravách vychovatel promýšlí využití všech pedagogických prostředků směřujících ke stanoveným cílům.

Žák může poznatky z procesu učení promýšlet, tvořivě uplatnit a dát do souvislostí a zároveň je využít v praxi. Při přípravě na vyučování jsou plněny úkoly vzdělávací i výchovné. Do vzdělávacích úkolů můžeme zahrnout vypracování písemných a ústních úkolů, prohlubování poznatků v konkrétních činnostech (pozorování přírody, život a práce lidí, aj.). Dále sem patří upevňování vědomostí a dovedností zábavnou formou (didaktické hry, kvízy, soutěže). Výchovným úkolem pak rozumíme podněcování zájmu o sebevzdělávání, pěstování návyků, pravidelného, systematického plnění školních povinností a zároveň i péči o školní potřeby (Pávková, Hájek, Hofbauer, Hrdličková, Pavlíková, 2008). Obsah přípravy musí odpovídat zvláštnostem žáků a to nejen věkovým (např. nižší schopnost soustředění). Je třeba volit i odpovídající formy a metody práce. Špatná organizace práce může způsobit přetížení dětí (Pávková, Hájek, Hofbauer, Hrdličková, Pavlíková, 2008).

V širším smyslu může být příprava na vyučování součástí, kteréhokoli druhu výchovně-vzdělávacích aktivit (Hájek, Pávková a kol., 2011).

1.7. Kompetence, které naplňuje ŠD

1. Kompetence k učení– žák pracuje samostatně, práci si sám rozvrhne a hledá způsoby, které jsou pro učení vhodné. Práci žák vypracuje tak, aby získal nové poznatky a později mu byla přínosná i v praxi a dalšímu učení.
2. Kompetence k řešení problémů – při všímání okolních problémů si žák dává okolnosti dohromady, vyvozuje spojitosti a nesrovnatelnosti problému, přemýšlí nad řešením dalších či nastávajících problémů. Z pozorování žák chápe, že vyhýbáním se řešení problému nedojde k cíli a veškeré činnosti dokončí.

3. Komunikativní kompetence – žák ovládá řeč i mimoslovní komunikaci, vhodně vyjadřuje své myšlenky, sdělení, otázky i odpovědi. Ke správné komunikaci patří i naslouchání druhým. Jeho komunikace je kultivovaná.
4. Sociální a interpersonální kompetence – žák se učí plánovat, organizovat, řídit a hodnotit. Dokáže odhadnout rizika svých nápadů, učí se odpovědně přistupovat k úkolům a povinnostem. Dokáže se přizpůsobit i podřídit, přijmout kompromis, učí se být tolerantní k odlišnostem, učí se respektovat jiné.
5. Občanské kompetence – žák si uvědomuje své povinnosti i práva, ale zároveň i práva druhých, rozeznává nespravedlnost, agresivitu, šikanu a doved se jim bránit. Dbá na osobní zdraví, bezpečí sebe i ostatních. Posiluje sociokulturní prostředí.
6. Kompetence k trávení volného času – žák využívá volný čas smysluplně, vybírá si činnosti podle vlastních dispozic, umí říci „ne“ nevhodným nabídkám (Hájek, Pávková, 2011).

Konkrétní plánované cíle, činnosti ŠD bývají zpravidla dílčí úkoly v jednotlivých činnostech. Je nutno mít ale vždy na paměti obecné cíle – připravit jedince na život ve stávající společnosti a vybavit je takovými vědomostmi, dovednostmi a postoji, které jsou žádoucí.

1.8. Kvalifikace vychovatele

Kvalifikace vychovatele jsou formulovány bez ohledu na druh školského zařízení, ve kterém má vychovatel působit. Podmínky odborné kvalifikace vychovatele tedy umožňují působit vychovateli se stejným vzděláním jak ve školní družině a školním klubu, tak i ve výchovných a ubytovacích zařízeních. Kvalifikace vychovatele tedy jsou kvalifikace učitele 1. a 2. stupně základní školy, střední školy, uměleckých předmětů a jazykových škol, pokud ve všech případech bylo dosaženo vysokoškolského vzdělání, vysokoškolské vzdělání zaměřené na jakoukoliv pedagogickou odbornost (dosud to bylo zaměření na vychovatelství nebo sociální pedagogiku), absolventi nepedagogických vysokoškolských oborů s podmínkou doplnění studia pedagogiky, vyšší odborné vzdělání zaměřené na vychovatelství nebo na další pedagogické odbornosti (sociální pedagogika, pedagogika volného času a speciální pedagogika), vyšší odborné vzdělání doplněné alespoň studiem pedagogiky v akreditovaném zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (minimální rozsah studia stanoví nově

prováděcí předpis dle vyhlášky č. 317/2005 Sb.), střední vzdělání s maturitní zkouškou v oboru zaměřeném na přípravu vychovatelů a pedagogů volného času, střední vzdělání s maturitní zkouškou doplněné vzděláváním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňované vysokou školou (Valenta 2013).

Specializované střední vzdělání s maturitní zkouškou určené pro vychovatele je dostačující kvalifikací pro výkon práce vychovatele ve kterémkoliv školském zařízení, pokud nejde o školské zařízení pro děti, žáky nebo studenty se speciálními vzdělávacími potřebami.

Pro práci vychovatele v oddělení, výchovné skupině nebo školském zařízení zřízeném pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a dále ve školském zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy, nebo ve školském zařízení pro preventivní výchovnou péči se vyžaduje studium speciální pedagogiky.

Pro kategorii vychovatelů v oddělení nebo školském zařízení pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a ve školském zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy nebo ve školském zařízení pro preventivně výchovnou péči je možné získání odborné kvalifikace absolvováním jakéhokoliv vysokoškolského studijního oboru speciální pedagogiky (Valenta, 2013).

1.9. Výchova ve volném čase a pro volný čas

Matějček (2008) uvádí, že výchova není jen jednosměrné, záměrné a cílevědomé působení aktivního vychovatele na pasivního vychovávaného (jak bývá výchova klasicky definována), nýbrž dospělý, moudřejší a zkušenější vychovatel je tu současně ovlivňován svým malým, nevyspělým, hloupoučkým dítětem. Dále autor uvádí, že výchovu člověka ovlivňují bio – psycho – sociální podmínky. Výchovné působení vzniká a dochází k němu při působení mezi dvěma či více lidmi. Tito lidé se vzájemně ovlivňují. Jeho slova potvrzuje Čábalová (2011), která říká, že v procesu výchovy by se dítě nemělo brát jako objekt výchovy, kde se s ním manipuluje podle představ vychovatele. S dítětem by se mělo jednat jako se subjektem, respektovat a rozvíjet jeho aktivitu a tvořivost. Jsou respektovány potřeby dítěte. Podle Průchy (2000) je výchova pokládána za „záměrné působení na osobnost jedince s cílem dosáhnout změn v různých složkách osobnosti“.

Obor, který se zabývá problematikou výchovy a vzdělání ve volném čase a pro volný čas je Pedagogika volného času. Hájek, Hofbauer, Pávková (2011) definují výchovu jako záměrné, cílevědomé, dlouhodobé působení vychovávajícího na vychovávané v pozitivním smyslu. Pro výchovu ve volném čase bývá hlavním znakem záměrnost a cílevědomost. Má nejen specifické cíle, ale probíhá i ve specifických podmínkách (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011). Dále autoři uvádějí, že volný čas zahrnuje odpočinek, rekreaci, zábavu, zájmové činnosti, dobrovolné vzdělávání aj. Volný čas dětí a mládeže se od volného času dospělých liší: rozsahem, obsahem, mírou samostatnosti a závislosti, nezbytností pedagogického ovlivňování (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011).

2 Společné vzdělávání

Inkluzivní vzdělávání s kořeny v šedesátých letech se stalo jádrem vzdělávacích reforem po celém světě v posledních 30 letech a v současné době je ve většině evropských zemí běžnou vzdělávací praxí (Ainscow a Cesar 2006).

S pojmem inkluze a inkluzivní vzdělávání se v České republice setkáváme od konce 20. a počátku 21. století v souvislosti s Deklarací na konferenci ve španělské Salamance roku 1994, která představovala důležitý moment v rozvoji inkluzivního vzdělávání. Zde, na konferenci UNESCO, byla východiska inkluze diskutována. Také zde bylo určeno, že „běžné školy by měly vzdělávat všechny děti bez ohledu na jejich fyzické, intelektuální, emocionální, sociální, jazykové nebo jiné podmínky“ (Article 2, Salamance Statement). Inkluzivním vzděláváním se rozumí vzdělávání, které rozvíjí kulturu školy směrem k sociální soudržnosti. Inkluzí se pak rozumí uspořádání běžné školy, takovým způsobem, který nabídne adekvátní vyučování a studium všem dětem s ohledem na jejich individuální rozdíly a zároveň s respektem k jejich aktuálním vzdělávacím potřebám (Hájková, Strnadová, 2010). V integraci jde o začlenění jedince do skupiny, či společnosti. Lze ji chápat jako mechanismus opatření. Oproti tomu inkluze je vnímána jako systém nebo proces (Tannenbergerová, 2016). V souvislosti s pedagogickou oblastí integraci můžeme chápat jako zapojování žáků do určitého celku (Kolář a kol., 2012). Česká Republika a celá Evropa směřují k inkluzivní formě vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, avšak aby tato forma vzdělávání se mohla naplnit, je nutná podpora ze strany jak tvůrců legislativních norem, tak i součinnost faktorů ovlivňující úspěšnost tohoto procesu. Jde o úlohu rodiny, školy, poradenských složek a zřizovatelů škol v rámci procesu školské inkluze. Ta by pak

měla přerůst v inkluzi sociální, která je pojímána jako vyšší stupeň integrace osob s postižením do společnosti a jejích institucí. Inkluze pak znamená nejen formální zahrnutí do společnosti, ale i přijetí ze strany ostatních členů skupiny. Oblast školství z hlediska inkluze zahrnuje všechny děti, žáky a studenty se speciálními vzdělávacími potřebami. Znamená, že každé dítě má právo na základní vzdělání a musí mu být dána příležitost dosáhnout přijatelné úrovně vzdělání. Každé dítě je jedinečné se svými schopnostmi, vzdělávacími potřebami a zájmy. Jde o dlouhodobý proces, kde rozhodujícím krokem je teprve uznání vlastní ceny znevýhodněné osoby a zároveň prospěšnost pro přijímací skupinu (Pipeková, Vítková, 2014).

Na integraci je ve speciální pedagogice nejobecněji možné pohlížet ze dvou pohledů:

- širší integrace (někdy termín socializace nebo sociální integrace) – začlenění lidí s postižením či znevýhodněním do majoritní společnosti
- dílčí integrace – zaměřena na specifické oblasti lidského života například integrace ve sport, v zaměstnání, školská integrace apod.

O inkluzivní škole hovoříme, když zahrnuje nejen širokou paletu rozmanitých individualit žáků v ohledu schopností, zájmů, výchozích rodinných a kulturních prostředí, handicapů apod. Inkluzivní škola výuku a soužití žáků ve škole organizuje tak, aby nejen všechny děti co nejlépe prospívaly, ale také aby se každý svou jedinečností podílel na pozitivním klimatu sounáležitostí. V takové škole je sledován cíl umět žít pospolu, obohacovat ty druhé tím, že jsem, jaký jsem, a přijímat své obohacení druhými (Helus, 2015).

Pravidla vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami upravuje vyhláška 27/2016 Sb. V první části najdeme úvodní ustanovení, část druhá zahrnuje obecná ustanovení, kam patří podpůrná opatření. Zvláštní ustanovení o některých podpůrných opatřeních, kam patří individuální vzdělávací plán žáka se SVP, asistent pedagoga, působení dalších osob poskytujících podporu aj. Dále tato vyhláška obsahuje postup školy při poskytování podpůrných opatření od prvního až do pátého stupně. Dále obsahuje organizaci vzdělávání žáků s přiznanými podpůrnými opatřeními, zvláštní ustanovení o vzdělávání žáků uvedených v §16 odst. 9 zákona (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2013-2018). Společné vzdělávání dětí, žáků a studentů v rámci hlavního vzdělávacího proudu je jednou z priorit Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Novela školského zákona garantuje s účinností od 1. září 2016 právo dětí

na tzv. podpůrná opatření. Tato opatření pomohou překonávat jejich znevýhodnění - ať už se jedná o děti a žáky ze sociálně znevýhodněného a kulturně odlišného prostředí, děti a žáky zdravotně postižené a znevýhodněné nebo žáky (mimořádně) nadané (Národní ústav pro vzdělávání, 2011-2018).

3 Podpůrná opatření a jejich realizace ve ŠD

Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2013-2018).

Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření. Podpůrná opatření realizuje škola a školské zařízení (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2005).

Při plánování a realizaci vzdělávání žáků s přiznanými podpůrnými opatřeními je třeba mít na zřeteli fakt, že se žáci ve svých individuálních vzdělávacích potřebách a možnostech liší. Účelem podpory vzdělávání těchto žáků je plné zapojení a maximální využití vzdělávacího potenciálu každého žáka s ohledem na jeho individuální možnosti a schopnosti. Pedagog tomu přizpůsobuje své vzdělávací strategie na základě stanovených podpůrných opatření (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2005). V ŠVP škola stanoví pravidla a průběh tvorby, realizace a vyhodnocování PLPP a IVP. Zároveň může škola případně stanovit pravidla pro zapojení dalších subjektů do systému vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, zodpovědné osoby a jejich role v systému péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, specifikace provádění podpůrných opatření a úprav vzdělávacího procesu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (dělení a spojování hodin, prodloužení základního vzdělávání na 10 let, odlišná délka vyučovacích hodin), učební osnovy předmětů speciálně pedagogické péče (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2005).

Pravidla pro použití podpůrných opatření školou a školským zařízením stanovuje vyhláška č. 27/2016 Sb. (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2005.).

- Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími a vzdělávání žáků mimořádně nadaných se uskutečňuje s využitím vyrovnávacích a podpůrných opatření.
- Vyrovnávacími opatřeními při vzdělávání žáků se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním se v souladu s touto vyhláškou rozumí využívání pedagogických, popřípadě speciálně pedagogických metod a postupů, které odpovídají vzdělávacím potřebám žáků, poskytování individuální podpory v rámci výuky a přípravy na výuku, využívání poradenských služeb školy a školských poradenských zařízení, individuálního vzdělávacího plánu a služeb asistenta pedagoga. Škola tato opatření poskytuje na základě pedagogického posouzení vzdělávacích potřeb žáka, průběhu a výsledků jeho vzdělávání, popřípadě ve spolupráci se školským poradenským zařízením.
- Podpůrnými opatřeními při vzdělávání žáků se zdravotním postižením se pro účely této vyhlášky rozumí využití speciálních metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání, speciálních učebnic a didaktických materiálů, poskytování pedagogicko-psychologických služeb, kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, zařazení předmětů speciálně pedagogické péče, zajištění služeb asistenta pedagoga, snížení počtu žáků ve třídě nebo jiná úprava organizace vzdělávání zohledňující speciální vzdělávací potřeby žáka.
- Podpůrnými opatřeními při vzdělávání mimořádně nadaných žáků se v souladu s touto vyhláškou rozumí využití speciálních metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání, didaktických materiálů, poskytování pedagogicko-psychologických služeb, nebo jiná úprava organizace vzdělávání zohledňující vzdělávací potřeby těchto žáků.
- Za žáka se sociálním znevýhodněním se pro účely poskytování vyrovnávacích opatření považuje zejména žák z prostředí, kde se mu nedostává potřebné podpory k řádnému průběhu vzdělávání včetně spolupráce zákonných zástupců se školou, a žák znevýhodněný nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka.

Podpůrným opatřeními rozumíme využití speciálních metod, postupů, forem, poradenská pomoc školy a školského poradenského zařízení, poskytování vzdělávání nebo školských služeb v prostorách stavebně nebo technicky upravených. Dále pak jsou nápomocné i kompenzační, rehabilitační a učební pomůcky, didaktické materiály a zajištění služeb asistenta pedagoga aj. Pro inkluzi žáků s postižením je důležitá

spolupráce poradenského zařízení, vedení školy, učitele, vychovatele a rodiny žáka (Pipeková, Vítková, 2014).

Přehled podpůrných opatření najdeme v příloze č. 1 k vyhlášce č. 27/2016 Sb. Podpůrná opatření se člení do pěti stupňů podle náročnosti: organizační, pedagogické a finanční. První stupeň podpůrného opatření uplatňuje škola či školské zařízení (např. školní družina). Druhý až pátý stupeň podpůrného opatření je uplatňován po doporučení školského poradenského zařízení (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2013-2018).

Zařadit do třídy či oddělení lze pouze děti, žáky a studenty s mentálním, tělesným, zrakovým nebo sluchovým postižením, závažnými vadami řeči, závažnými vývojovými poruchami učení, závažnými vývojovými poruchami chování, souběžným postižením více vadami nebo autismem (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2013-2018.).

Novela školského zákona (1. 9. 2017) upravuje průběh vzdělávání žáků ve školách a ve školských zařízeních. Pokud speciální vzdělávací potřeby žáka vyžadují podpůrná opatření také při jeho účasti v ŠD, může je obdržet i za účelem pobytu v ŠD. Rozsah podpory bude závislý na zvoleném stupni podpůrných opatření a tedy i na závažnosti obtíží žáka. Pokud je družina součástí jedné právnické osoby školy, pak doporučení ke vzdělávání žáka bude obsahovat i doporučení, které se bude vztahovat k družině (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2013-2018).

Podpůrná opatření bez pochyby znamenají zlepšení podmínek vzdělávání a výchovu pro žáky s postižením. Lze očekávat další nárůst počtu těchto dětí v běžných školách. Jistě budou diskutovány další opatření potřebná či nutná v příštích letech zajistit (Finková, Langer, 2014).

4 Školská poradenská zařízení

Činnost školských poradenských zařízení definuje paragraf 116 školského zákona (zákon č. 561/2004 Sb.) jako informační, diagnostickou, poradenskou a metodickou. Jsou zde poskytovány odborné speciálněpedagogické a pedagogicko-psychologické služby, preventivně výchovná péče a napomáhají při volbě vhodného vzdělávání dětí, žáků nebo studentů a při přípravě na budoucí povolání. Spolupráce je navázána s orgány

sociálně-právní ochrany dětí a orgány péče o mládež a rodinu, zdravotnickými zařízeními či s dalšími orgány a institucemi.

Do školských poradenských zařízení patří pedagogicko-psychologické poradny a speciálněpedagogická centra. Jsou to zařízení, která poskytují poradenské služby ve školství a spolupracují také se školskými zařízeními pro výkon ústavní nebo ochranné péče (střediska výchovné péče, orgány sociálně – právní ochrany dětí, policie, případně také s lékaři, psychology, terapeuty), ale také s nestátními subjekty (neziskové organizace, krizová centra, apod.) (Knotová a kol., 2014).

4.1. Pedagogicko - psychologické poradny

Pedagogicko-psychologické poradny (dále jen PPP) jsou zřizovány podle zákona č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, poskytují poradenské služby na základě školského zákona (zákon 561/2004 Sb.), vyhlášky č. 116/2011 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních (novela vyhlášky č. 72/2005 Sb.), který se řídí vyhláškou č. 147/2011 Sb. (novela vyhlášky č. 73/2005 Sb.), o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných (Knotová a kol., 2014).

4.1.1. Činnost PPP

- Hlavní náplní činnosti PPP je diagnostika, poradenství, intervence, nápravná péče a prevence. Některé PPP připravují volnočasové aktivity či jiné programy pro školní třídy. Napomáhají při rozvoji pedagogicko – psychologických kompetencí učitelů.
- Služby PPP jsou určeny dětem, žákům a studentům. Poskytují také služby rodičům, pedagogům a školám. PPP mohou kontaktovat sami rodiče nebo školy po dohodě s rodiči.
- Pracovníky PPP jsou obvykle psychologové a speciální pedagogové. Činnosti se realizují formou individuální péče, skupinové práce či přímo ve školách a školských zařízeních (Knotová a kol., 2014).

4.2. Speciálně pedagogická centra

Činnosti speciálněpedagogických center (dále SPC) legislativně upravuje školský zákon (zákon č. 561/2004 Sb.), vyhláška č. 116/2011 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních (novela vyhlášky č. 72/2005 Sb.), dále vyhláška č. 147/2011 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných (novela vyhlášky č. 72/2005 Sb.) (Knotová a kol., 2014).

SPC jsou specializovaná a zaměřená podle druhu zdravotního postižení klientů. SPC poskytující služby dětem, žákům a studentům: s vadami řeči, se zrakovým postižením, se sluchovým postižením, s tělesným postižením, s mentálním postižením, s poruchami autistického spektra, hluchoslepým a s více vadami (Knotová a kol., 2014).

4.2.1. Činnost SPC

- Hlavní náplní činnosti SPC je depistáž klientů se zdravotním postižením, speciálněpedagogická, psychologická a sociální diagnostika, pomoc při přípravě a zpracování individuálních výchovně – vzdělávacích a stimulačních programů pro žáky integrované do běžných škol, zpracovávání odborných podkladů a posudků, pomoc při úpravě prostředí při integraci žáků se zdravotním postižením do škol, tvorba, návrhy a nabídka speciálních pomůcek atd.
- Služby SPC jsou určeny pro klienty od 3 do 19 let, a to pro klienty v předškolním věku v péči rodičů, klienty integrované do škol a školských zařízení, klienty s těžkým a kombinovaným zdravotním postižením. Činnost je vykonávána v místě pracoviště nebo v prostředí, kde klient žije. SPC také poskytují odbornou metodickou pomoc učitelům, pomáhají zajišťovat speciální pomůcky a další zařízení určené pro výuku.
- Pracovní tým je složen ze speciálního pedagoga, psychologa a sociálního pracovníka. Tým bývá doplněn o další odborníky či spolupracovníky podle druhu a stupně zdravotního postižení (Knotová a kol., 2014).

5 Dítě s postižením

Integrace je proces začlenění dětí s handicapem do běžného vzdělávacího procesu. Cílem je, aby mohli být tyto děti součástí jednoho kolektivu se „zdravými dětmi“ a

naučili se vzájemně respektovat a navazovat přátelské vztahy(Psychologické centrum Psychoterapie Anděl, 2018).

Zákon č.108/2006 Sb., o sociálních službách, vymezuje zdravotním postižením jako tělesné, mentální, duševní, smyslové nebo kombinované postižení, jehož dopady činí nebo mohou činit osobu závislou na pomoci jiné osoby.

Za žáky se speciálními vzdělávacími potřebami lze považovat žáky se zdravotním postižením, kam patří tělesné, zrakové, sluchové, mentální, autismus, vady řeči, souběžné postižení více vad a specifické poruchy učení nebo chování. Dále žáci se zdravotním znevýhodněním, kam patří zdravotně oslabení, s dlouhodobým onemocněním a lehčími zdravotními poruchami vedoucími k poruchám učení a chování. Žáci se sociálním znevýhodněním jsou žáci z rodinného prostředí s nízkým sociálně-kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy, s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou a žáci v postavení azylantů a účastníků řízení o udělení azylu (srov. Bartoňová, Vítková, 2005) Jarmila Pipeková (ed.) 2006.

5.1. Druhy postižení

5.1.1. Tělesná postižení

- Podle typu: postižení hybnosti, dlouhodobá onemocnění, zdravotní oslabení.
- Podle doby vzniku: vrozené, získané.
- Podle etiologie: tělesné odchylky a oslabení, tělesné vývojové vady, úrazy, následky nemocí, dětská mozková obrna, dlouhodobá (chronická) onemocnění i zdravotní oslabení (Slowík, 2016).

5.1.2. Mentální postižení

- Biologický
- Psychologický
- Sociální
- Pedagogický
- Právní

5.1.3. *Smyslová postižení*

Zraková postižení

- Pro určení stupně zrakové vady vycházíme ze stavu zrakové ostrosti a zachovaného rozsahu zorného pole. Zraková ostrost je schopnost rozlišovat viděné předměty. Zorné pole může definovat jako součet všech bodů, které se objeví na sítnici oka, pokud je v klidu. Každé oko má své vlastní zorné pole a navzájem se překrývají ze tří čtvrtin kolem fixačního bodu, což umožňuje trojrozměrné vidění (Bendová, 2015)
- Příčinami zrakového postižení může být vada, kterékoliv části zrakového ústrojí. V oblasti receptoru (zevní oko), nervových drah (oční nerv), zrakového centra v mozku. Vrozené vady jsou nejčastěji podmíněné geneticky. Jde o infekční onemocnění matky v době těhotenství. V postnatálním období se nejčastěji objevují zákaly, záněty, nádory, následky úrazů nebo intoxikace nebo i patologické změny sítnice (Slowík, 2007).
- Podle postižených zrakových funkcí: snížení zrakové ostrosti, omezení zorného pole, poruchy barvocitu, poruchy akomodace, poruchy zrakové adaptace, poruchy okohybné aktivity, poruchy hloubkového vidění.
- Podle stupně zrakového postižení: slabozrakost, zbytky zraku, nevidomost.
- Podle doby vzniku: vrozené, získané.
- Podle etiologie: orgánové, funkční (Slowík, 2016).

Zraková postižení podle WHO

- Střední slabozrakost
- Silná slabozrakost
- Těžce slabý zrak
- Praktická nevidomost
- Úplná nevidomost (Slowík, 2016)

Sluchová postižení

- Děti s poruchou sluchové neuropatie mohou vyvinout silné jazykové a komunikační dovednosti pomocí zdravotnických prostředků, terapie a techniky vizuální komunikace. Smíšená ztráta sluchu nastává, když má jak vodivé, tak

sensorineurální sluchové problémy. Centrální ztráta sluchu nastává, když kochlea funguje správně, ale jiné části mozku nejsou. Jedná se o méně častý typ ztráty sluchu a je obtížnější jej léčit (Teens Health from Nemours, 1995-2018)

- Při sluchovém postižení člověk přichází o přísun až 60% informací. Lidé, kteří jsou od narození neslyšící, mají rozvinuté určité kompenzační schopnosti, přesto sluchová handicap vytváří: komunikační bariéru, deficit v orientačních schopnostech, psychickou zátěž, omezení sítě sociálních vztahů, negativní vliv na vývoj myšlení. (Slowík, 2007).
- Podle typu: převodní vady, percepční vady, smíšené vady.
- Podle stupně sluchové ztráty: nedoslýchaví, neslyšící. Ohluchlí (Slowík, 2016).
- Podle doby vzniku: vrozené získané.
- Podle etiologie: orgánové funkční (Slowík, 2016, str. 72)

5.1.4. Kombinovaná postižení

- Kombinace s mentálním postižením
- Poruchy autistického spektra
- Hluchoslepota
- Kombinace s poruchami chování (Slowík, 2016).

5.1.5. Vady řeči

- Jedním z nejčastěji se vyskytujících poruch řeči je koktání. Mezi další poruchy řeči patří apraxie a dysartrie. Apraxie je motorická řečová porucha způsobená poškozením částí mozku spojených s řečí. Dysartrie je motorická porucha, při níž svaly úst, obličeje nebo dýchací soustavy mohou být slabé nebo mají potíže s pohybem.
 - Někteří lidé s poruchami řeči jsou si vědomi toho, co by chtěli říct, ale nemohli si své myšlenky artikulovat. To může vést k problémům se sebou, úctou a k rozvoji deprese (Health Line, 2005-2018).
 - Centrální vady a poruchy: vývojová dysfázie, afázie, breptavost, koktavost (Slowík, 2016).
1. Neurotické vady a poruchy: mutismus, efektivní mutismus, surdomutismus.
 2. Vady mluvidel: huhňavost, palatolalie.
 3. Poruchy artikulace: dyslalie, dysartrie (Slowík, 2016).

4. Poruchy hlasu: chraptivost, mutace.
5. Symptomatické vady a poruchy (Slowík, 2016).

5.1.6. Duševní poruchy

- Organické duševní poruchy, včetně symptomatických.
- Duševní poruchy a poruchy chování vyvolané účinkem psychoaktivních látek.
 1. Schizofrenie, schizofrenní poruchy a poruchy s bludy
 2. Poruchy nálady (Mahrová, Venglářová a kol., 2008)
 3. Neurotické poruchy, poruchy vyvolané stresem a somatoformní poruchy
 4. Behaviorální syndromy spojené s fyziologickými poruchami a somatickými faktory
- Poruchy osobnosti a chování u dospělých
- Mentální retardace
- Poruchy psychického vývoje
- Poruchy chování a emocí se začátkem obvykle v dětství a v adolescenci
- Nespecifikovaná duševní porucha (Mahrová, Venglářová a kol., 2008)

Nejdůležitějším zákonem o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání je zákon 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (novela školského zákona Zákon č. 222/2017 Sb.), tento zákon upravuje předškolní, základní, střední, vyšší odborné a některé jiné vzdělávání ve školách a školských zařízeních, stanovuje podmínky, za nichž se vzdělávání a výchova uskutečňuje, vymezuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob při vzdělávání a stanovuje působnost orgánů vykonávajících státní správu a samosprávu ve školství. Jsou uzákoněny zásady a cíle vzdělávání jako je např. rovný přístup každého občana ČR nebo jiného členského státu EU. Ke vzdělávání dále pak zohledňování vzdělávacích potřeb jednotlivce, bezplatné základní a střední vzdělávání aj (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2013-2018).

Pro každý obor vzdělávání se vydávají rámcové vzdělávací programy (RVP). RVP vymezují povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělávání. Jsou závazné pro tvorbu školních vzdělávacích programů (ŠVP), pro hodnocení výsledků vzdělávání dětí a žáků a je základem pro stanovení výše finančních prostředků přidělovaných podle § 160-162.

RVP stanoví zejména konkrétní cíle, formy, délku a povinný obsah vzdělávání. Dále pak organizační uspořádání, profesní profil, podmínky průběhu a ukončování vzdělávání a zásady pro tvorbu ŠVP. Dále pak stanovuje podmínky pro vzdělávání žáků se specifickými vzdělávacími potřebami a nezbytné materiální, personální a organizační podmínky a podmínky bezpečnosti a ochrany zdraví. V souladu s tímto RVP musí být ŠVP. ŠVP vydává ředitel školy nebo školského zařízení. Ten je pak zveřejněn a na přístupném místě aby do něj mohl každý nahlížet a pořizovat si z něj opisy a výpisy. §7 školského zákona uvádí vzdělávací soustavu, školy a školská zařízení.

PRATKTICKÁ ČÁST

6 Cíle výzkumu a výzkumné otázky

6.1. Cíl výzkumu

Cílem kvalitativního výzkumu bylo zjistit, jak jsou realizována podpůrná opatření u dětí s postižením ve školní družině a zda mají vychovatelé dostatečnou podporu vedení školy. Výzkum byl realizován v pěti školních družinách v okresech České Budějovice a Prachatic. Dílčím cílem bylo zjistit, jak probíhá spolupráce pracovníků školní družiny s rodinou postiženého dítěte.

6.2. Operacionalizace pojmů použitých v cíli práce

S pojmoslovím využitým v cíli výzkumu pracuje bakalářská práce v teoretické části. Níže jsou uvedeny další pojmy.

Podpůrná opatření

Jedná se o podporu práce pedagoga s žákem, kdy jeho vzdělávání vyžaduje upravit průběh jeho vzdělávání. Cílem úprav je především vyrovnávat podmínky ke vzdělávání žáka. Tyto podmínky mohou být ovlivněny např. nepřipraveností žáka na školu, odlišnými životními podmínkami, odlišným kulturním prostředím. Současně s organizací se také jedná o speciální učebnice a pomůcky či kompenzační pomůcky.

Školní družina

Školní družina je zařízení určené pro žáky prvního stupně základních škol. Žákům slouží k naplňování volného času po skončení vyučování. Žáci se zde seznamují se zájmovými aktivitami, zájmovými činnostmi. Školní družina poskytuje zájmové vzdělávání jedné nebo více škol.

Rodina postiženého dítěte

Rodina postiženého dítěte je taková rodina, která pečuje v domácím prostředí o dítě se zdravotním postižením. Dítě vyrůstá se svými rodiči v přirozeném prostředí a pravidelně navštěvuje po výuce školní družinu. V dnešní moderní společnosti se rodinám s dítětem s postižením věnuje větší pozornost. Rodiče se mohou seznámit s odbornými knihami, s publikacemi, které psali samotní rodiče, kde se snaží mapovat a

potřeby a rady. Přestože je takových publikací a zdrojů dostatek, tak všechny podmínky, způsoby a formy takové výchovy jsou pro každou rodinu odlišné a individuální.

6.3. Výzkumné otázky

1. S jakými typy podpůrných opatření se vychovatelé ve školní družině setkávají?
2. Mají vychovatelé možnost vzdělávat se v oblasti speciální pedagogiky?
3. Jaká je vzájemná spolupráce pracovníků školní družiny a rodiny postiženého dítěte?

7 Metodologie

7.1. *Metoda získávání výzkumných dat*

Vzhledem k výzkumnému cíli byl zvolen kvalitativní výzkum pro jeho praktickou funkci a pro lepší zkoumání problému do hloubky. Pro realizaci empirické části bakalářské práce byl zvolen řízený strukturovaný rozhovor.

Řízený strukturovaný rozhovor (Pen and paper interview) je jedna z technik sběru dat v sociálním výzkumu. Tazatel postupuje otázkou za otázkou podle dotazníku a informant odpovídá. Tazatel zaznamenává odpovědi do dotazníku. Aby byly získané odpovědi reprezentativní, měli by respondenti být vybráni jako náhodný vzorek (Management Media, 2011-2016. [online]. [cit. 2018-03-31]).

Kvalitativní výzkum používá induktivní formy vědeckých metod, hloubkové studium jednotlivých případů, nejrůznější formy rozhovorů a kvalitativní pozorování. Cílem je získat popis zvláštností případů, generovat hypotézy a rozvíjet teorie o fenoménech světa. Kvalitativní výzkum je orientován na explorování a probíhá nejčastěji v přirozených podmínkách sociálního prostředí. Plán výzkumu má pružný charakter. To znamená, že plán výzkumu se z daného základu, rozvíjí, proměňuje a přizpůsobuje podle okolností a získaných výsledků (Hendl, 2005, s. 63).

7.2. *Charakteristika výzkumného vzorku*

Výzkumný soubor byl tvořen pracovníky školních družin vybraných základních škol, kde se vzdělávají děti se zdravotním postižením.

Řízené rozhovory s informanty, tedy pracovníky školní družiny byl veden v březnu 2018 v šesti základních školách a jedné speciální škole v Prachaticích a v Českých Budějovicích. Tento výzkumný vzorek byl zvolen záměrně, s ohledem na cíl výzkumu. Záměrem realizace dotazování bylo zjistit různorodost či jednotnost názorové linky na stejnou sadu otázek s cílem objasnit, zda existují rozdílnosti či naopak shody v přístupech jednotlivých základních škol v oblasti podpory pedagogického personálu v oblasti profesního růstu.

Všechny dotazované informantky ve své profesi pracují s dětmi se zdravotním postižením na prvním stupni základní školy. Pro přehled uvádím seznam oslovených škol, respektive vychovatelek, které zde pracují: ZŠ Národní Prachatice, ZŠ Vodňanská

Prachatice, Základní škola speciální Prachatice, MŠ, ZŠ a SŠ pro sluchově postižené Riegrova České Budějovice, ZŠ Zbytiny. Při zpracování rozhovorů byla zachována anonymita informantek. V bakalářské práci nejsou s ohledem na anonymitu uvedena jména informantek, pouze jejich základní identifikační informace zaměřené na kvalifikaci a počet let praxe ve školní družině.

Informantky spíše nesouhlasily s nahráváním rozhovoru na diktafon.

Rozhovory, termíny a způsob jejich realizace byly domluveny s informantkami elektronicky e-mailem nebo telefonicky. Strukturu řízeného rozhovoru byla informantkám zaslána v předstihu na jimi uvedenou elektronickou adresu. Při vedení řízených rozhovorů všechny informantky ochotně spolupracovaly a podělily se o své dosavadní zkušenosti v oblasti rozvoje jejich profesních kompetencí. Odpověděly na všechny otázky připraveného rozhovoru, tedy jak na ty identifikační, tak i ty mající souvislost s tématem bakalářské práce.

7.3. Výzkumný soubor

Tabulka č. 1: Identifikační tabulka – vzorek informantek. Tabulka vlastní zpracovatelky bakalářské práce

Informantka	I1	I2	I3	I4	I5	I6
Pohlaví	Ž	Ž	Ž	Ž	Ž	Ž
Kvalifikace	SPGŠ	SPGŠ VŠ – Speciální pedagogika – vychovatel- ství	SPGŠ VŠ – učitelství, Speciální pedagogika – vychovatel- ství	VŠ - učitelství 1. stupně ZŠ a speciální pedago- gika	SPGŠ	SPGŠ
Počet let praxe	15	3	40	2	6	1

Základní škola	ZŠ Národní Prachati- ce	MŠ, ZŠ a SŠ pro sluchově postižené Riegrova ČB	ZŠ Vodňanská Prachatice	ZŠ Chotoviny	ZŠ Zbytiny	ZŠ speciální Prachatice
-----------------------	----------------------------------	---	-------------------------------	-----------------	---------------	-------------------------------

8 Výsledky výzkumu

V této kapitole bakalářské práce se seznámíme s výsledky výzkumu. Poskytnuté rozhovory jsou zpracované poslopně ke každé výzkumné otázce zvlášť, aby byla patrna shoda či neshoda ve výpovědích všech informantek. To znamená, že jsou rozhovory, respektive výstupy z rozhovorů zpracovány za každou otázku a za každou získanou odpověď od informantek zvlášť ve sledu vycházejícího ze sestaveného rozhovoru. Z výpovědí jsou patrné profesní zkušenosti pedagogických pracovníků, ale i jejich metody a postupy s dětmi se zdravotním postižením, míra spolupráce rodičů těchto dětí se školním zařízením. V textu jsou zaznamenány přesné citace informantek, respektive obsahová část je shodná. Kapitola obsahuje sadu odpovědí na 12 otázek. Z obsahové analýzy rozhovorů jsou vytvořeny jednotlivé kódy, které slouží k popisu dat a jejich shodnost na základě výpovědí informantek. Četnost výskytu zvolených kódů jsem zaznamenala do tabulky.

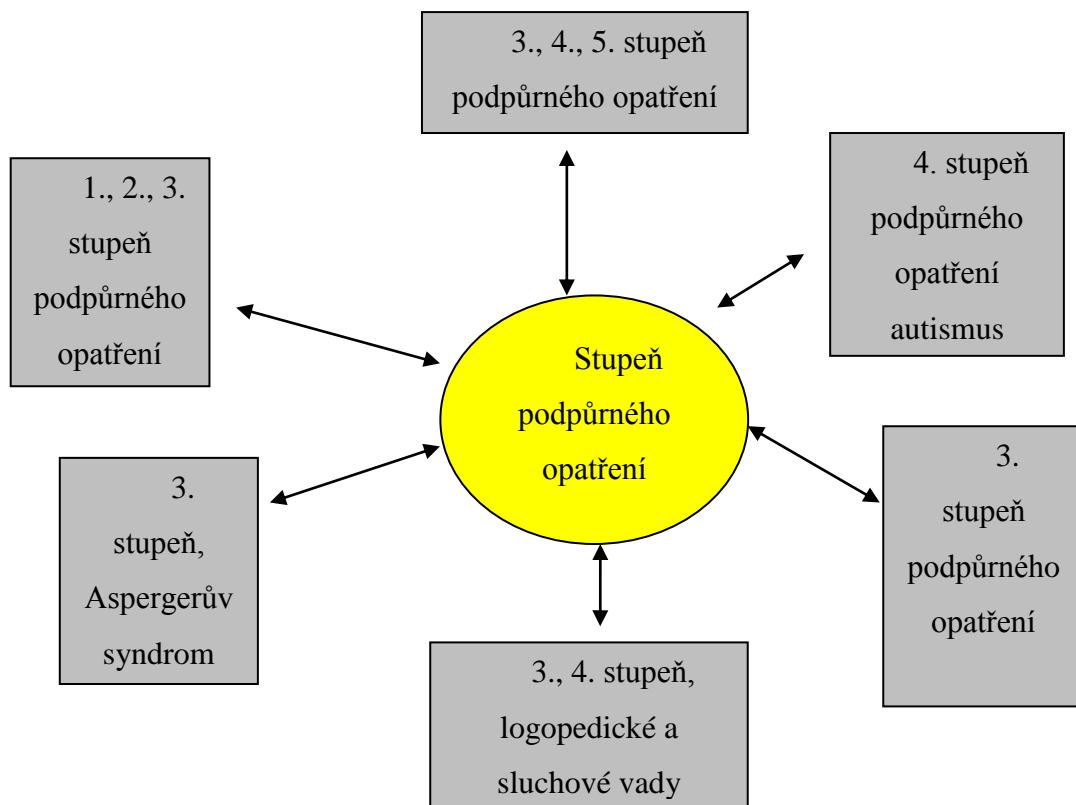
Výběr informantek byl závislý na dohodě s vedením oslovené základní školy. Ředitelky vybraných škol doporučily informantku, se kterou byl následně veden rozhovor.

8.1. *Vyhodnocení řízených rozhovorů dle posloupnosti otázek*

Otázka č. 1: Máte ve škole děti s podpůrnými opatřeními, a jaký stupeň podpůrného opatření?

Informantky se zcela shodly na tom, že pracují ve škole s dětmi s podpůrnými opatřeními. Uvedly následující:

- I1 - Chlapec s Aspergerovým syndromem / 3. stupeň podpůrného opatření
- I2 - Děti s logopedickou vadou a se sluchovým postižením / 3. a 4. stupeň podpůrného opatření.
- I3 - Ano, máme dítě / 3. stupeň podpůrného opatření
- I4 - Ano, máme děti / 1., 2. a 3. stupeň podpůrného opatření
- I5 - Chlapec s autismem / 4. stupeň podpůrného opatření
- I6 - Ano, máme děti / 3., 4. a 5. stupeň podpůrného opatření

Obrázek č. 1: Stupeň podpůrného opatření. Zdroj: Vlastní zpracování.

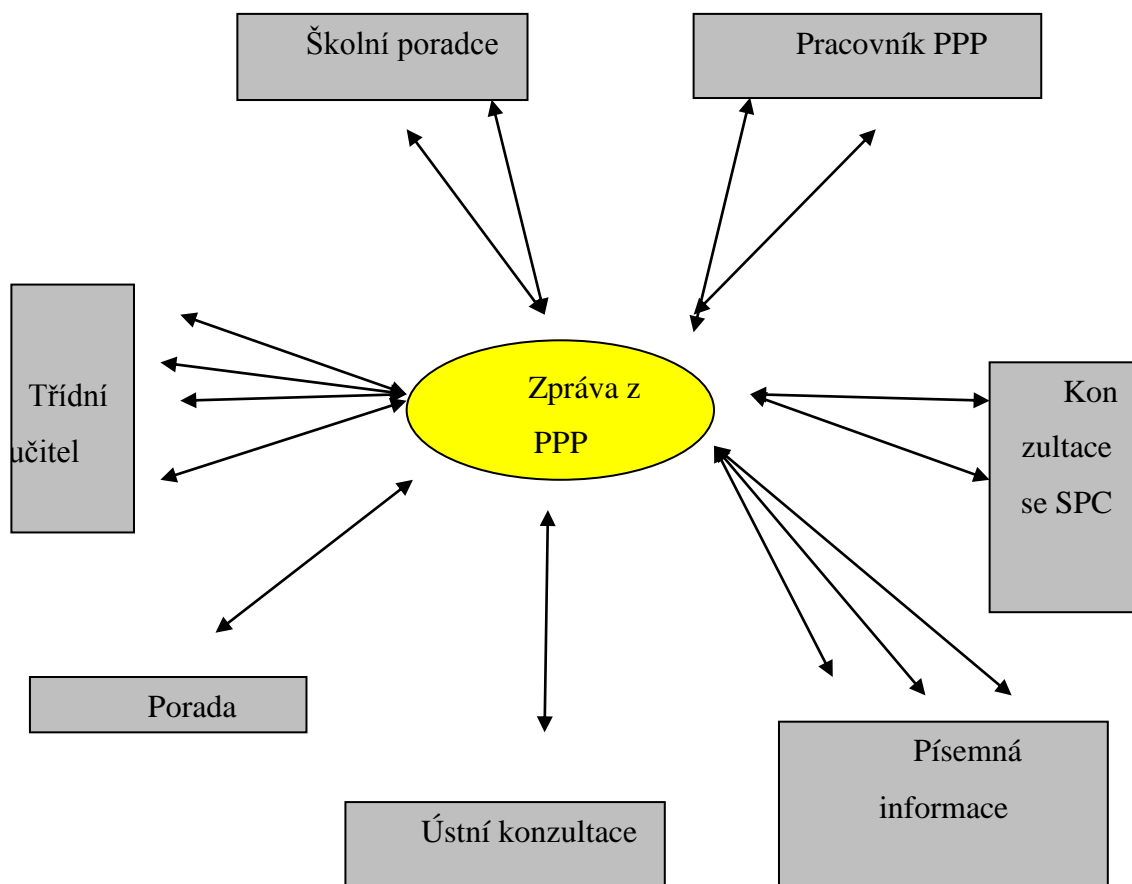
Otázka č. 2: Jakým způsobem jste byla seznámena se zprávou z PPP, kde jsou nastavena podpůrná opatření?

Tato otázka byla položena se záměrem zjistit, jakým způsobem jsou informantky informovány se zprávami z pedagogicko-psychologických poraden. Tedy, zda se dostávají k základním informacím o dětech se stupněm podpůrného opatření.

- I1 - Četla jsem zprávu z poradny, kterou jsem dostala od paní učitelky k nahlédnutí. Paní učitelka mi k tomu podala i další informace, které získala od pracovníka PPP.
- I2 - Seznámena jsem byla ústně od paní učitelky, která přímo komunikuje s PPP. Zprávu z poradny mohu získat na vyžádání, tedy pokud ji potřebuji. Taktéž mohu kdykoliv získat informace jak od paní učitelky, tak i od pracovníka PPP.
- I3 - Ve škole nemáme oficiálně nastaven systém získávání informací pro vychovatelky. Informace jsou zasílány třídním učitelům a školnímu

poradci z PPP. Vychovatelky tyto informace následně získávají ke každému konkrétnímu dítěti.

- I4 - Každý pedagog, který se žákem pracuje, je podrobně seznámen se zprávou PPP nebo SPC. Tato zpráva je podle potřeby konzultována s výchovným poradcem, speciálním pedagogem nebo školním psychologem. Protože má škola speciálního pedagoga, je zpráva zohledňována podle potřeb žáka na speciální pedagogickou péči nebo pedagogickou intervenci. Dle zprávy je sestaven IVP plán. Pokud žák nepotřebuje IVP, ale je ve 2. stupni a více, třídní učitel je odpovědný za sestavení PLPP. Spolupráce mezi PPP je na velmi dobré úrovni a žák jde do poradny už s předem očekávanými výstupy, tedy problematická situace je řešena. To znamená, že diagnostika v PPP většinou potvrzuje, případně doplňuje a rozvádí diagnózu pedagoga. Škola provádí pravidelnou screeningovou činnost na 1. stupni.
- I5 - Pracovník SPC s námi konzultuje osobně při návštěvě školy nebo jsme informováni písemně ze zprávy ze SPC.
- I6 - Byla jsem seznámena při poradě, při které nám paní ředitelka předala informace. Taktéž si od ní můžeme vyžádat individuálně informace nebo si mohu prostudovat dokumentaci ze SPC.

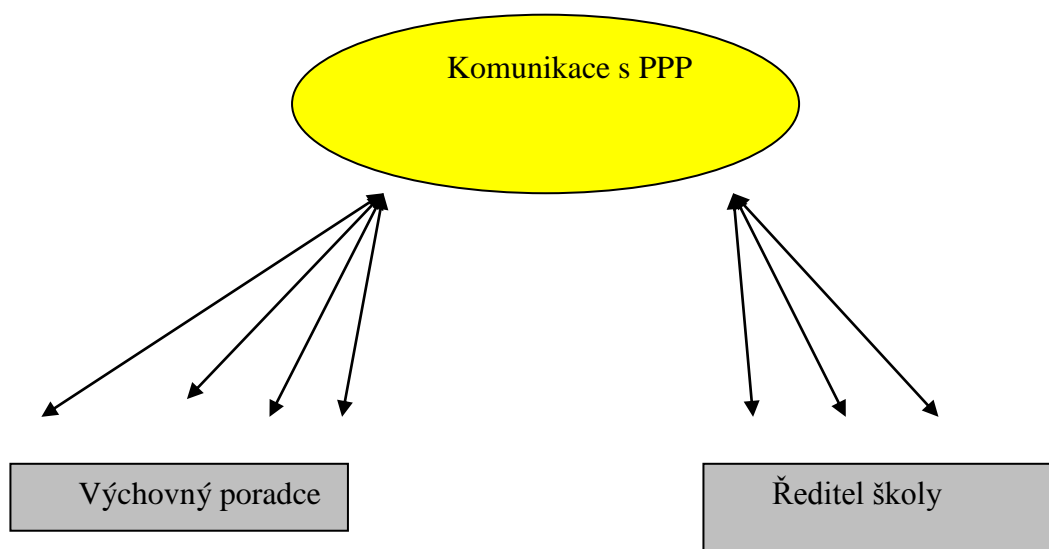

Obrázek č.2: Zpráva z PPP. Zdroj: Vlastní zpracování.

Otázka č. 3: Kdo má ve škole na starost komunikaci s PPP?

Cílem této otázky bylo zjistit, jak škola zajišťuje komunikaci s PPP, respektive, kdo je za tuto komunikaci zodpovědný, tedy komu se primárně dostávají potřebné informace o dětech se stupněm podpůrného opatření.

- I1 - Komunikaci s PPP má na starosti výchovný poradce.
- I2 - Komunikaci s PPP zajišťuje ředitelka školy.
- I3 - Komunikaci s PPP má na starosti výchovný poradce.
- I4 - Hlavní komunikaci s PPP zajišťuje výchovný poradce.
- I5 - Komunikaci s PPP má na starosti ředitel školy.
- I6 - Spíše spolupracujeme se SPC a komunikaci má na starosti ředitel školy a výchovný poradce.

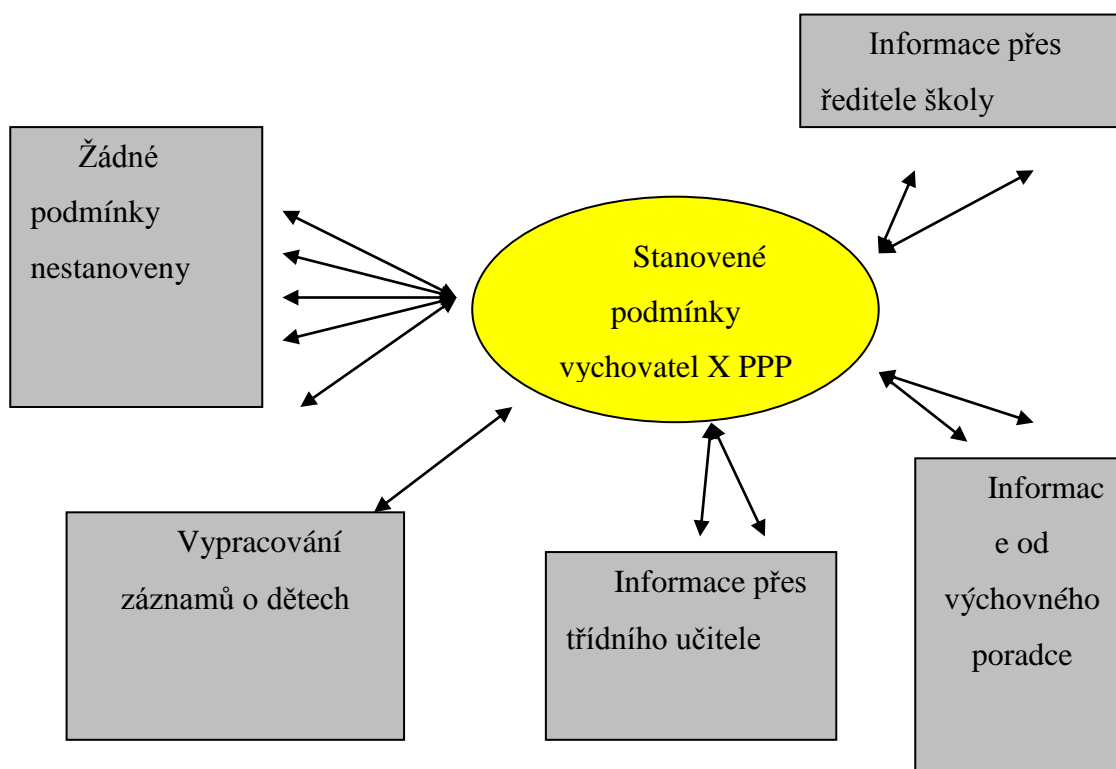

Obrázek č. 3: Komunikace s PPP. Zdroj: Vlastní zpracování.

Otázka č. 4: Jaké podmínky byly s Vámi ze strany PPP nastaveny?

Smyslem této otázky bylo zjistit, jaké podmínky / možnosti v oblasti komunikace s pracovníky PPP mají vychovatelky, tedy zaměstnanci školy, kteří pravidelně s dětmi ve stupni podpůrného opatření pracují.

- I1 - Semnou žádné podmínky nastavené nebyly, informace z PPP mi předává výchovný poradce a nechá mě nahlédnout do zprávy.
- I2 - S poradnou spolupracuje ředitelka školy, ale já každý půl rok dle nařízení sepisuji záznamy o dětech.
- I3 - S poradnou komunikuje výchovný poradce, který přímé informace předává třídnímu učiteli, od něj se pak mohu informovat i já.
- I4 - Jednou týdně je ve škole pracovník PPP, pedagogové jej pravidelně kontaktují a konzultují problematiku žáků. Dalším zaměstnancem je speciální pedagog.
- I5 - Mně žádné podmínky nastavované nejsou, informace získávám od ředitele školy nebo výchovného poradce.
- I6 – Mně konkrétně žádné podmínky stanovované nejsou. Tyto podmínky získává třídní učitel nebo výchovný poradce a k nim si kdykoli mohu pro informace dojit.

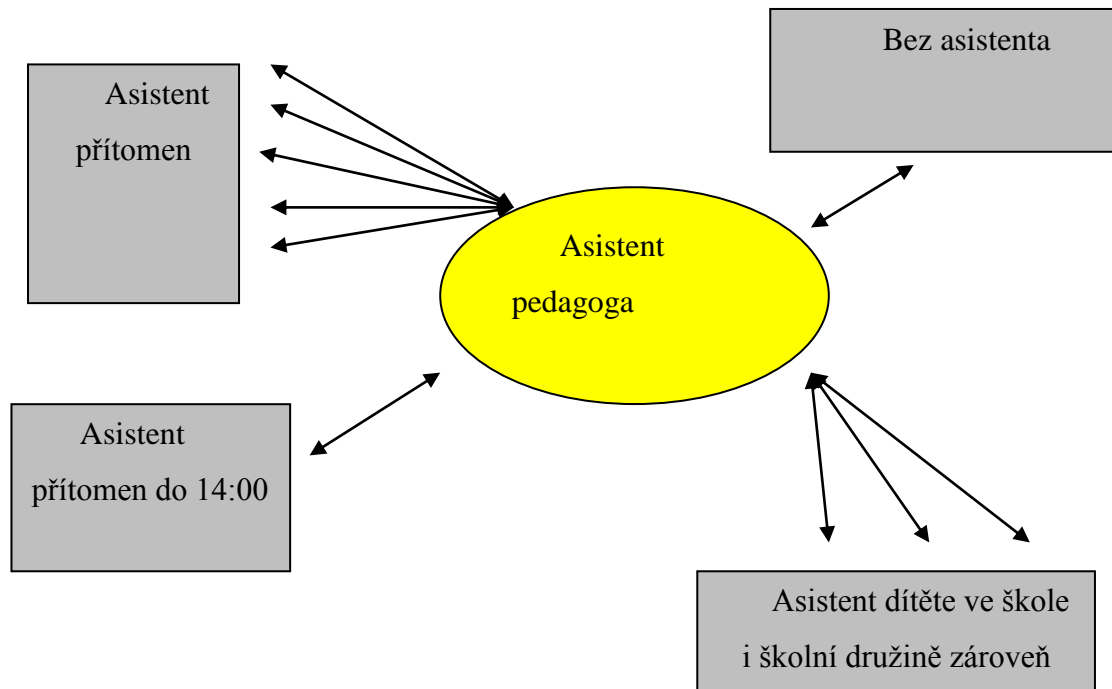
Obrázek č. 4: Stanovené podmínky vychovatel X PPP. Zdroj: Vlastní zpracování.

Otázka č. 5: Spolupracuje s Vámi asistent pedagoga nebo má dítě na pomoc někoho jiného?

Účelem této otázky bylo zjistit, zda informantky spolupracují s dalšími kolegy při zajištění odpoledního bloku ve školní družině.

- I1 - Ano, v družině máme asistenta pedagoga, kterého má chlapec i ve škole.
- I2 - Ano, máme ve školní družině asistentku pedagoga, která je s dětmi i ve škole. Ve školní družině je však jen do 14.00 hodin.
- I3 - Ano, střídají se u nás dva asistenti.
- I4 - Celkem je v současné době u nás 6 asistentů pedagoga, z toho 2 jsou i ve školní družině. V minulých letech jsme využívali i asistenta, kterého rodiče hradili z vlastních zdrojů, protože škola neměla prostředky na jeho zajištění i v odpoledním bloku.
- I5 - Ano, máme ve školní družině asistentku pedagoga, která žákovi asistuje i ve škole.

- I6 - Já jsem vychovatel a asistent v jednom. Nikoho k sobě na asistenci nemám.

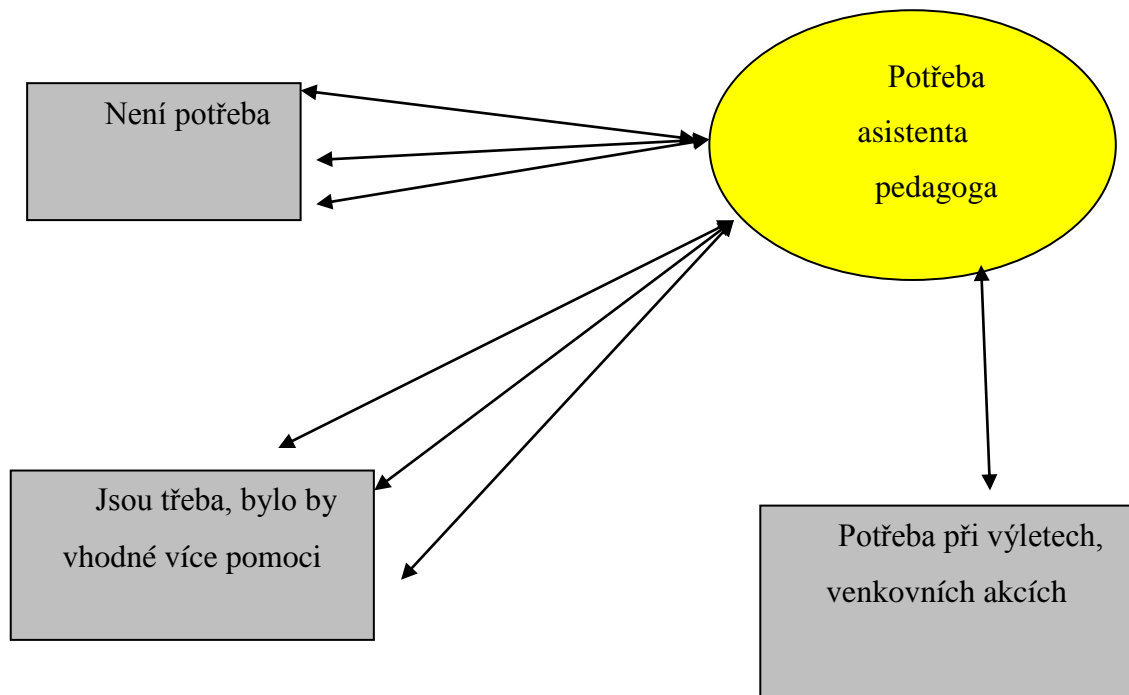
Obrázek č. 5: Asistent pedagoga. Zdroj: Vlastní zpracování.

Otázka č. 6 Je to ve školní družině potřebné?

Tato otázka měla získat názory informantek na potřebnost dalšího pracovníka při zajištění odpoledního bloku v ŠD v případě, že ji navštěvuje i dítě ve stupni podpůrného opatření.

- I1 - Asistenta bych ani nepotřebovala, chlapec je ve ŠD velice klidný a vystačí si sám.
- I2 - Pro nás jsou asistentky určitě potřebné, hodilo by se nám, kdyby s námi mohly být po celou dobu, kdy jsou děti ve ŠD. Na to bohužel nejsou finance. Asistentky jsou velice milé a ochotné, takže když potřebuji pomoci, tak zůstanou déle a s čímkoliv pomohou.
- I3 - Myslím si, že tak moc potřebné to není, vyjma při venkovních aktivitách nebo výletech, to jsem ráda, že s námi asistentky jsou.
- I4 - Asistenti jsou velice užiteční, jsem ráda, že jich máme dostatek a kdykoliv se na ně můžeme s čímkoliv obrátit.
- I5 - Přítomnost asistentky se mi velice hodí.

- I6 - Já všechno zvládám sama. Nikdy mi asistent přiřazený nebyl, nejsou na to finance. Mně to ale nevadí.

Obrázek č. 6: Potřeba asistenta pedagoga. Zdroj: Vlastní zpracování.

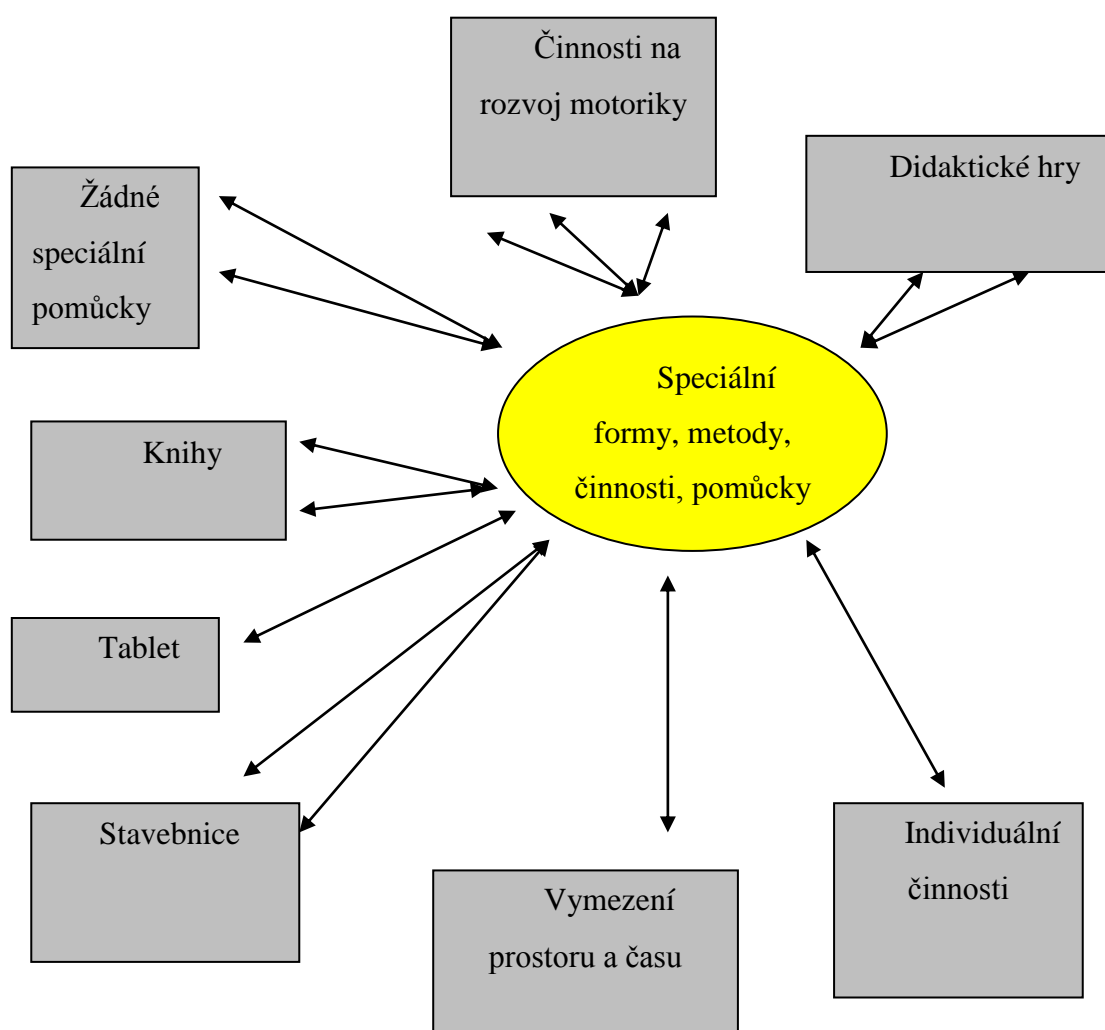
Otázka č. 7: Jaké využíváte speciální formy, metody, činnosti či pomůcky?

Tato otázka směřovala k získání informací o způsobech práce s dětmi ve stupni podpůrného opatření. Tedy zjišťovala nejen formy, metody, činnosti a pomůcky, ale i zvyklosti v každé jedné škole či zkušenosti každé jedné informantky.

- I1 - Ve ŠD žádné speciální pomůcky nemáme. Chlapec je samostatný, hraje si se stavebnicemi a hračkami jako ostatní děti. Ve třídě má chlapec nějaké knihy, které si občas do ŠD přinese a pracuje s nimi. Např. „Obrázkovnik“ (Příloha č. 2).
- I2 - Hravá logopedie - kniha, spíš tyto pomůcky využívají ve škole, v ŠD moc speciálních pomůcek nemáme. Dítě, které potřebuje speciální přístup, má vymezený prostor, víme už, jak s ním zacházet, necháme ho samotné, vymežíme mu čas a prostor. Samozřejmě máme různé stavebnice na rozvoj motoriky, procvičování slovní zásoby atd.
- I3 - Skupinové práce, individuální činnosti, zařazení dítěte do klidnější skupiny při kolektivních činnostech, klidová zóna, individuální

rozhovory s daným dítětem, speciální didaktické hry, smart hry, poslech hudby,...

- I4 - Jeden z asistentů provádí jednou týdně arteterapii pro děti s různými výukovými obtížemi. Pomůcky jsou běžné dle zadání PPP a SPC (pracovní listy, knihy, hry) až po speciálnější - kostkoviště, kynetický písek, tablet, deska na opakování slov, apod.
- I5 - Pomůcky názorné, montessori systém, dřevěné pomůcky, provlíkání – rozvoj jemné motoriky, metoda TEACCH, nezbytná je struktura vizualizace a individuální přístup. Motivační systém.
- I6 - Používáme různé velké stavebnice, dřevěné pomůcky k rozvoji motoriky, vědomostní hry, programy na tabletu. Moc speciálních pomůcek nemáme.

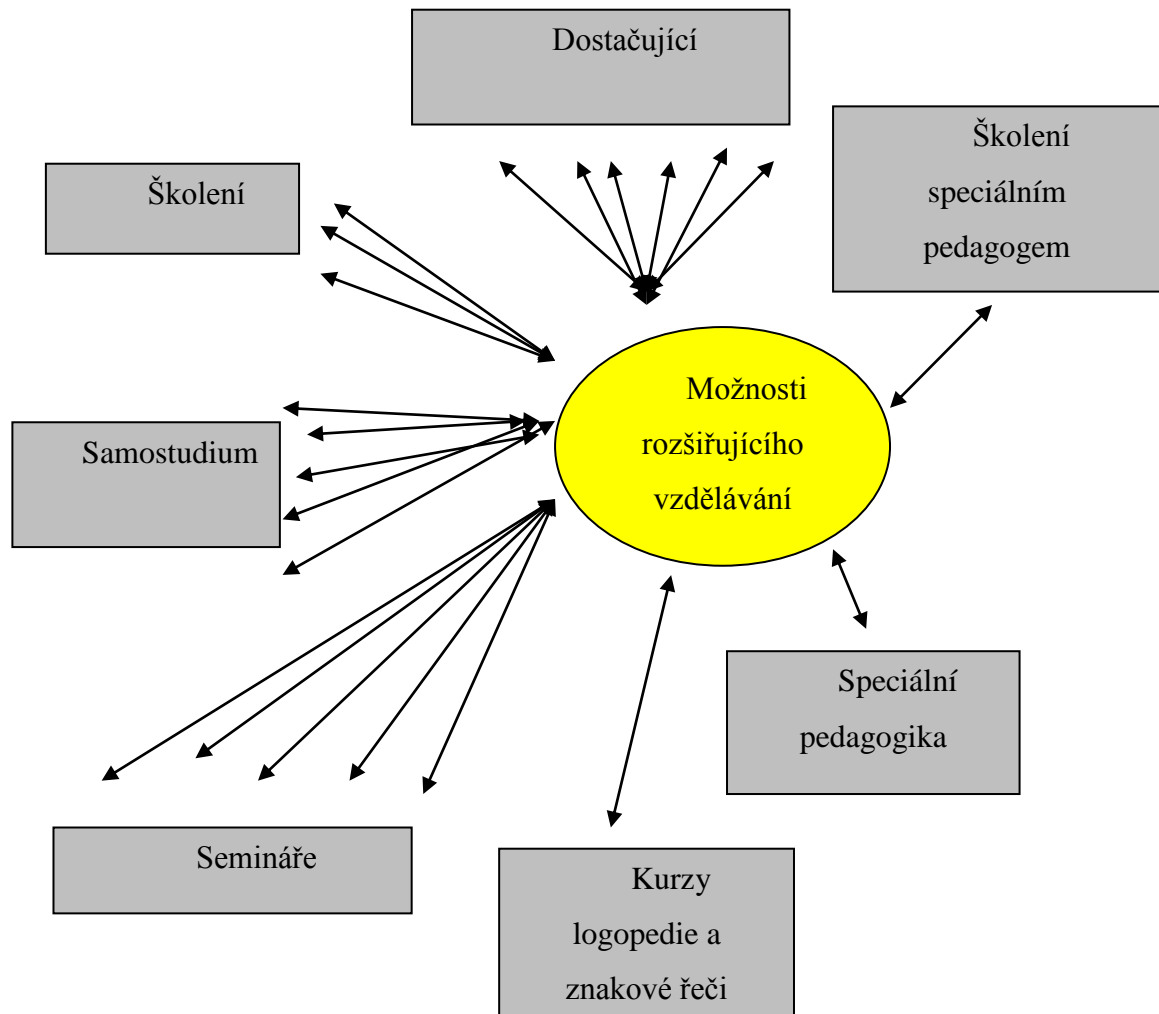
Obrázek č. 7: Speciální formy, metody, činnosti, pomůcky. Zdroj: Vlastní zpracování.

Otázka č. 8: Jaké máte možnosti vzdělávat se v oboru speciální pedagogiky? Umožňuje Vám škola nějaké rozšiřující vzdělávání? Je pro Vás toto vzdělávání dostačující? Pokud Vám toto škola nenabízí, rozšiřujete si své znalosti sami?

Prostřednictvím této otázky jsem zjišťovala míru podpory profesního růstu ze strany zaměstnavatele se zaměřením na celoživotní vzdělávání. Konkrétně uváděly následující skutečnosti:

- I1 - Škola nám nabízí různá školení, ne vždy se podaří dostat se tam, protože je o ně velký zájem. Samozřejmě se stále vzdělávám samostudiem, hodně mi pomáhá dostatek literatury na naší škole. Myslím si, že má kvalifikace, samostudium a absolvování různých kurzů a přednášek, mi k mé práci stačí.
- I2 - Škola nám umožnila absolvovat rozšiřující dvouleté vzdělání při VŠ. Individuálně můžeme vystudovat speciální pedagogiku, ale není to nutné ve ŠD. Chodíme na různé semináře. Paní ředitelka nám posílá a doporučuje, kam bychom mohli docházet nebo si sami vybíráme nabídky. Neustále se školíme ve znakové řeči a v létě máme možnost kurzů logopedie. Sebevzdělávání pořádá škola a také to platí. Myslím si, že máme dostatek příležitostí ke vzdělávání a naprosto nám to stačí.
- I3 - Na požádání jsou velké možnosti účastnit se různých kurzů a seminářů. Na škole máme speciálního pedagoga, který nás taktéž školí. Samozřejmě se vzdělávám i samostudiem, neustále si něco vyhledávám. Toto vzdělávání je pro mě dostačující.
- I4 - Pokud se chce pedagogický pracovník vzdělávat, má možnost v jakékoliv oblasti. V tomto školním roce jsme všichni pedagogičtí pracovníci absolvovali školení na vyplňování sdělení pro PPP a SPC, dále pak na legislativu spojenou se speciální pedagogikou. Podle mého, vzdělání, které mám, je k mé práci naprosto dostačující.
- I5 - Samozřejmě, do školy chodí spousta nabídek na semináře a kurzy, které nám ředitelka školy vždy předá a je na nás, zda se zúčastníme nebo ne. Do školy nám chodí zajímavé nabídky, tak jich většinou využíváme. Samostudium je samozřejmě hodně důležité a neustále se učím něčemu novému. Vzdělání je naprosto dostačující a rozšiřování znalostí ve formě seminářů či kurzů stačí.

- I6 - Různé semináře a přednášky si vyhledávám sama, paní ředitelka mě vždy podpoří. Jezdím na co nejvíce kurzů a seminářů, které jsou mi velice užitečné. Vzdělání, které mám, je dostačující.

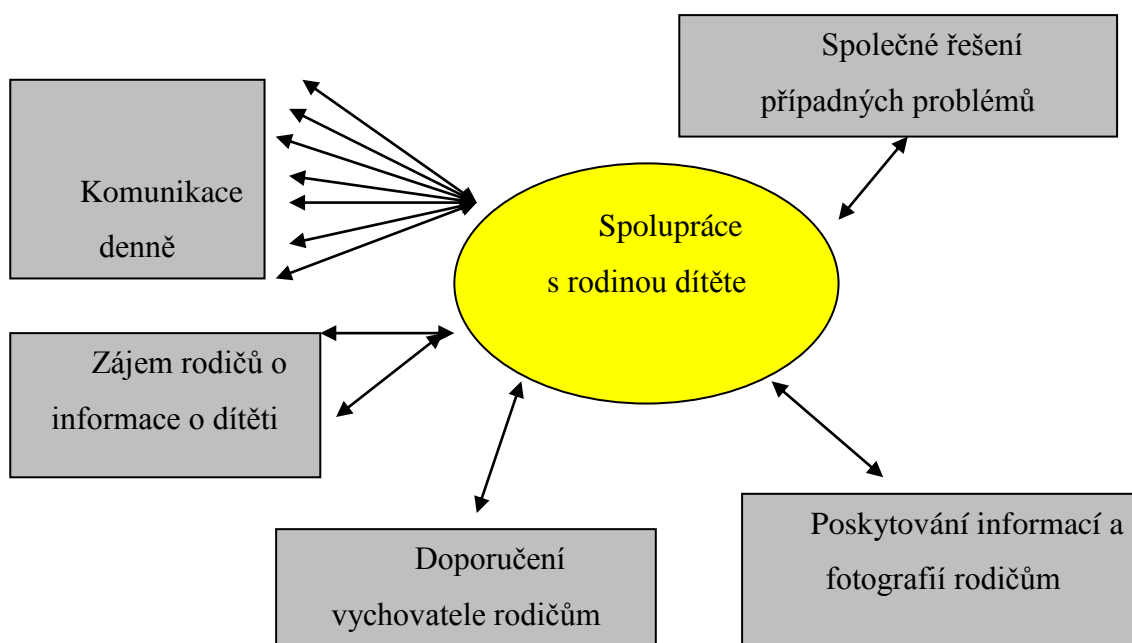
Obrázek č. 8: Možnosti rozšiřujícího vzdělávání. Zdroj: Vlastní zpracování.

Otázka č. 9: Jak spolupracujete s rodinou dítěte s podpůrným opatřením? Konzultujete s rodinou zdravotní stav dítěte, spoluprací dítěte ve ŠD s ostatními dětmi, pokroky či změny zaznamenané u dítěte, apod.?

Tato otázka směřovala ke zjištění spolupráce vychovatelek s rodiči dítěte ve stupni podpůrného opatření. Tedy měla za cíl zjistit míru spolupráce vychovatelky s rodinou.

- I1 - Spolupráce s rodinou je velmi dobrá, nejprve jsme byli denně v kontaktu, teď už je to méně. Komunikace je výborná, rodiče se zajímají, ptají se na jeho chování, pokroky v určitých činnostech apod.

- I2 - Denně jsme s rodiči v kontaktu, doporučuji i rodičům další kroky, jakmile o něm vím více. Vždy se snažím rodiče podpořit. Máme s nimi velmi dobré vztahy.
- I3 - Spolupráce a komunikace s rodiči je zajištěna denně při vyzvedávání dětí ze ŠD. Rodiče vyžadují informace o svém dítěti a jeho chování ve ŠD.
- I4 - Pravidelné konzultace mezi kolegy a rodiči jsou na škole běžným “servisem” žáka. Každý pokrok dítěte je oznamován zákonným zástupcům. Stejně i požadavky na rodinu a práci, které se mají rodiče věnovat.
- I5 - Zajišťujeme každodenní kontakt a spolupráci při předání dítěte rodičům, maminka chce všechno vědět podrobně, mamince se posílají fotky v průběhu dne a ona si vše zakládá a vede si sešit. Maminka ráno naopak podává informace ve škole o dítěti, co dělalo doma, jak se chovalo, projevovalo apod.
- I6 - Jsem s rodiči v kontaktu denně, vznikne-li problém, tak ho společně probereme a snažíme se ho vyřešit. Při výjimečné situaci proběhne i rozhovor s paní ředitelkou nebo s výchovným poradcem.

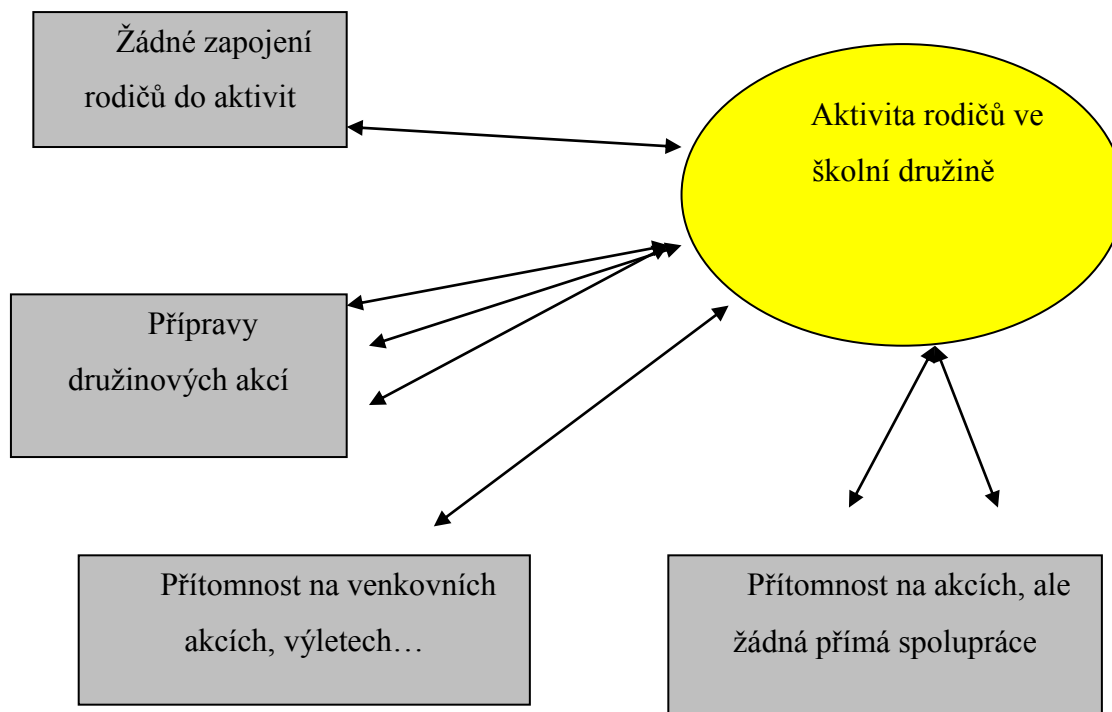

Obrázek č. 9: Spolupráce s rodinou dítěte. Zdroj: Vlastní zpracování.

Otázka č. 10: Zapojujete rodiče do aktivit, například vystoupení, divadlo, besídky, společenské akce ve ŠD, apod.?

Tato otázka směřovala spíše na spolupráci školy a rodičů při výjimečných aktivitách, které školní zařízení realizuje.

- I1 - Chlapec je v první třídě, tak zatím nebyla šance, kdy by se mohli rodiče zapojit do nějaké akce.
- I2 - Ne osobně, ale vždy hodně pomáhají například s přípravou akce. Když chodíme na družinové výlety, tak rodiče chodí také a pomáhají. Při vánočních dílnách rodiny také chodí a v družině společně vyrábíme a děláme si předvánoční posezení.
- I3 - Rodiče chodí na besídky, pomáhají s výzdobou, výrobou rekvizit na besídky. Když máme sportovní odpoledne, kde máme i oheň, tak si rodiče berou na starosti oheň, občerstvení apod.
- I4 - Při pravidelných aktivitách družiny mají rodiče možnost se účastnit pravidelných činností, plně toho využívají a zapojují se.
- I5 - Ano, rodiče jsou velice aktivní. Vždy pomáhají s výzdobou a přípravou různých akcí. Na poslední besídce si maminka dala velice záležet a s chlapcem si doma pečlivě natrénovala básničku, kterou poté na besídce přednesl.
- I6 - Rodiče se moc do žádných akcí nezapojují, na besídky a různé školní akce se vždy chodí jen podívat.

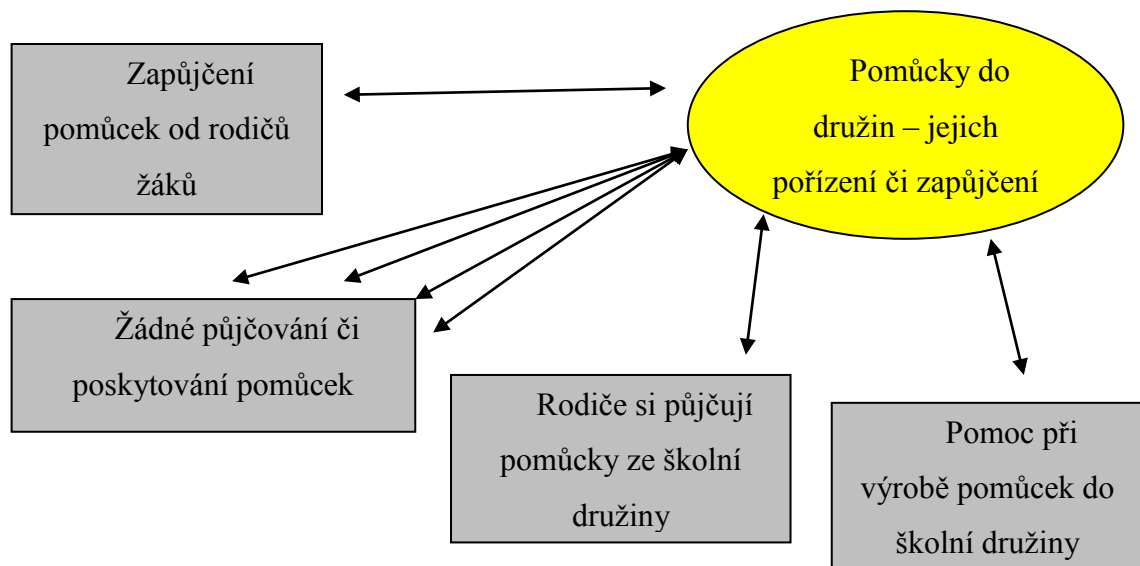
Obrázek č. 10: Aktivita rodičů ve školní družině. Zdroj: Vlastní zpracování.

Otázka č. 11: Jak funguje vzájemná spolupráce rodičů versus příspěvky na nové pomůcky či zapůjčení pomůcek do družiny?

Tato otázka měla za cíl zjistit, zda se rodiče finančně či jinak podílejí na získávání příspěvků na zakoupení nových pomůcek nebo zda si pomůcky spíše zapůjčují ze školní družiny.

- I1 - Spolupráce v tomto ohledu není žádná. Chlapec žádné speciální pomůcky nepotřebuje a myslím si, že je doma ani nemá. Jediné o co teď rodiče žádali, je kniha, kde jsou vyobrazeny různé činnosti a jejich následky. Chlapci činí problémy se v těchto věcech orientovat. Tak rodiče požádali školu, zda by jim tuto knihu nesehnala a chlapec by ji používal i ve škole a ŠD.
- I2 - Nic takového u nás neprobíhá.
- I3 - U nás je to spíše naopak. Nic nám nepůjčují ani nefinancují, ale naopak si od nás ze ŠD půjčují SMART hry.
- I4 - Rodiče s družinou spolupracují, ale pomůcky jsou zakupovány z finančních prostředků uvedených ve zprávě.

- I5 - Rodiče nám půjčují laminátor, který velice často využíváme. Z jejich strany je velice ochotný přístup. Maminka pomáhá s výrobou různých pomůcek – například vyrábí kartičky nebo pomáhá s výzdobou při besídkách.
- I6 - Taková spolupráce u nás nefunguje, škola si všechno řeší a financuje sama. Jsou zde sociálně slabší rodiny. Například se účastní sběru papíru, chtějí pomoci a jsou snaživí.

Obrázek č. 11: Pomůcky do družiny – jejich pořízení či zapůjčení. Zdroj: Vlastní zpracování.

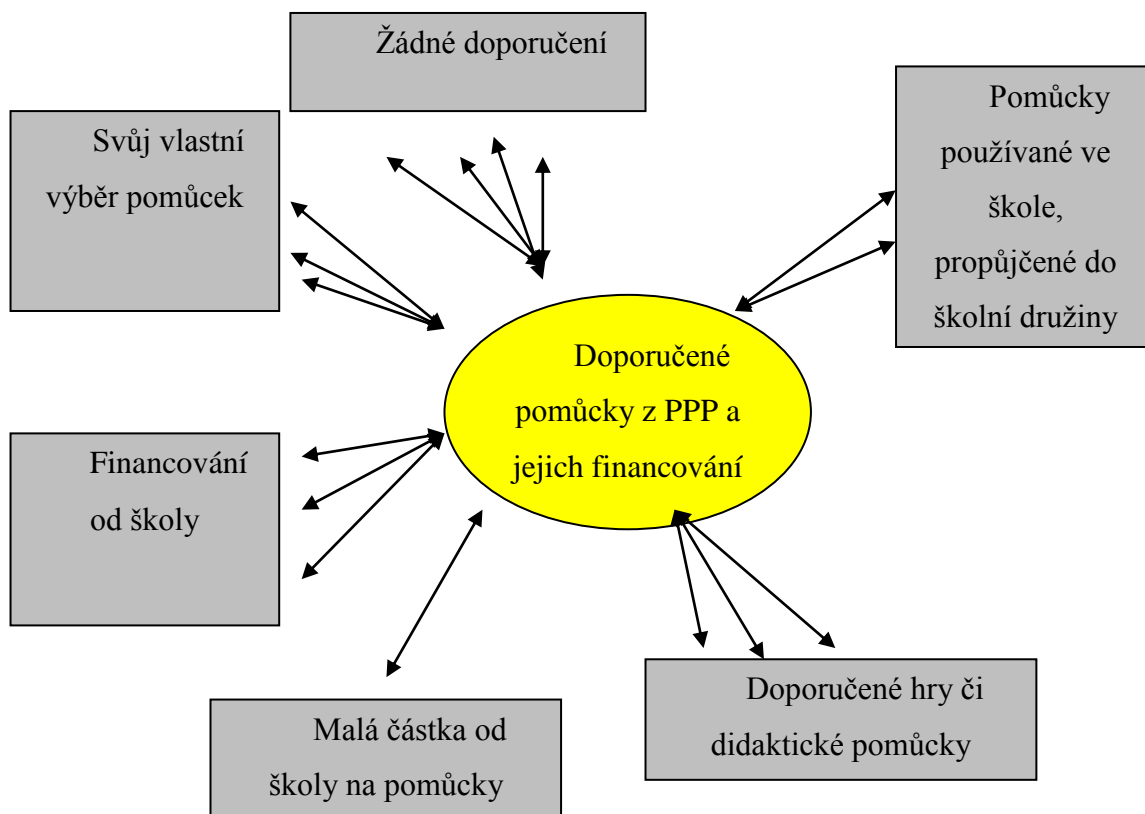
Výzkumná otázka č. 12: Jaké pomůcky byly v rámci podpůrného opatření dítěti PPP doporučeny? Získala na ně škola finanční prostředky v plné výši? Může tyto pomůcky používat i ve školní družině?

Tato otázka měla zjistit zázemí vychovatelek, tedy pomůcky, jejich dostupnost ve ŠD.

- I1 - Nevím o ničem, co by bylo doporučeno, ale pomůcky, které si vybereme do ŠD nebo do školy, tak nám škola uhradí a můžeme si je mezi sebou půjčovat.
- I2 - Nevím o ničem, co by bylo doporučeno, jestli ano, tak to využívají ve škole. Každý rok družina dostává nějakou částku, která nám musí stačit na celý rok, ale je to strašně málo, tak nám to stačí jedině na materiál na vyrábění, ale na různé hry či pomůcky navíc to nevystačí.

Nikdy se nestalo, abych nemohla nějakou pomůcku do ŠD koupit, ale je to trochu problém. Rodiče platí poplatek za ŠD, ale to nechat nemůže a musí to odevzdat.

- I3 - Myslím, že nám byly doporučeny nějaké hry, já jsem vybrala něco navíc například obří dřevěné mikádo apod. Všechno to platí škola.
- I4 - Ano, jsou nějaké pomůcky, které jsou nám doporučeny, ale většinou to všechno využívají ve škole. Samozřejmě si to můžeme do ŠD ze školy zapůjčit. Všechny pomůcky škola financuje.
- I5 - Nějaká doporučení asi dostáváme, ale moc o tom nevím. Paní ředitelka nám vždy vyhoví, a když si vybereme nějaké užitečné a zajímavé pomůcky, tak nám vždy na návrh přistoupí. Škola vše financuje a neustále se u nás objevují nové pomůcky a hry.
- I6 - Nevím o ničem, co by nám bylo doporučeno, pracujeme s tím, s čím chceme my. Všechno financuje škola a pomůcek, které potřebujeme, máme dostatek.

Obrázek č. 12: Doporučené pomůcky z PPP a jejich financování. Zdroj: Vlastní zpracování.

8.2. Výsledky výzkumu

Výsledkem metody kódování textu jsou jednotlivé kódy, určující četnost výpovědí informantek. Získané kódy jsem zaznamenala do tabulky, která zajišťuje lepší přehlednost dat.

Tabulka č. 2. Výsledky výzkumu. Vlastní zpracovatelky bakalářské práce

Informant	I1	I2	I3	I4	I5	I6	Celkem
Má děti s podpůrným opatřením stupně 1, 2, 3, 4, 5	Ano, 3 stupeň	Ano, 3 a 4 stupeň	Ano, 3 stupeň	Ano, 1, 2, 3 stupeň	Ano, 4 stupeň	Ano, 3, 4, 5 stupeň	6
Byla seznámena s podmínkami z PPP	Ne konkr. z PPP	Ne konkr. z PPP	Ne konkr. z PPP	Ne konkr. z PP	Ne konkr. z P PP	Ne konkr. z PPP	0
Komunikuje s PPP	Ne osobně	Ne osobně	Ne osobně	Ne osobně	Ne osobně	Ne osobně	0
Uvedl, zda jsou s ním stanovené podmínky s PPP	Ne konkr. s ním	Ne konkr. s ním	Ne konkr. s ním	Ne konkr. s ním	Ne konkr. s ním	Ne konkr. s ním	0
Má asistenta pedagoga	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ne	5
Je ve ŠD asistent pedagoga potřebný	Ne	Ano	Ne	Ano	Ano	Ne	3

Je vzdělání dostatečné, má možnost rozšiřujícího vzdělávání	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	6
Spolupracuje s rodinou dítěte	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	6
Jsou rodiče ve ŠD aktivní	Ne	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	5
Funguje půjčování pomůcek mezi ŠD a rodiči	Ne	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne	2
Mají doporučené pomůcky z PPP	Ne	Ne	Ano	Ano	Ano	Ne	3
Používá speciální formy, metody, činnosti, pomůcky	Ne	Ano	Ano	Ano	Ano	Ne	4

9 Diskuze

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jak jsou realizována podpůrná opatření u dětí s postižením ve školní družině a zda mají vychovatelé dostatečnou podporu vedení školy. Dílčím cílem bylo zjistit, jak probíhá spolupráce pracovníků školní družiny s rodinou postiženého dítěte. Výzkum byl realizován v pěti školních družinách v okresech České Budějovice a Prachatice. Rozhovor čítal dvanáct otázek a byl veden se šesti vychovatelkami, které předem určily ředitelky oslovených základních škol.

Pro výzkum byla použita technika rozhovoru. Byla sestavena baterie otázek shodná pro všechny informantky. Otázky měly zjistit, s jakými typy podpůrných opatření se vychovatelé ve školní družině setkávají, zda mají možnost vzdělávat se v oblasti speciální pedagogiky a jaká je vzájemná spolupráce pracovníků školní družiny a rodinou postiženého dítěte. V tabulce č. 1 jsou uvedeny základní informace o informantkách – vzdělávání, počet let v praxi, pohlaví a zaměstnavatel (základní škola, ve které byl veden rozhovor).

Z rozhovorů je patrné, že se všechny informantky k přístupu ve školní družině staví stejně. Školní družiny jsou zařízením, kde si děti prohlubují školní znalosti, zájmovými činnostmi rozvíjejí jejich osobnost a zdokonalují jejich kompetence. Školní družiny mají své poslání také v rovině sociální (Hájek, Pávková, 2011). Není tak běžné, aby se děti dostaly do kontaktu s dětmi se zdravotním postižením. Informantky tedy vypovídají, že i z tohoto sociálního hlediska je integrace do školní družiny vhodná pro obě strany, jak pro děti zdravé, tak pro děti s postižením.

Z analýzy výsledků vyplynulo následující zjištění:

Všechny informantky pracují ve školní družině s dítětem se zdravotním postižením. Tři informantky nevedly zdravotní znevýhodnění dětí, uvedly jen stupeň podpůrného opatření. Je však patrné, že se všechny ve své profesi setkávají a pracují s dětmi v různých stupních podpůrných opatření. Převládá třetí stupeň.

Z uvedených výpovědí informantek je patrné, že mají řadu možností získat potřebné informace o dětech v různých stupních podpůrného opatření a že školy využívají různé nástroje informování: dokumentaci, porady, individuální konzultace, přímá komunikace s PPP, apod.

Komunikaci ve zmíněných ŠD s PPP zajišťují převážně výchovní poradci nebo ředitelé škol, popřípadě oba dva.

Informantky shodně uvedly, že se jim informací o dětech dostává zprostředkovaně, spíše s pracovníky PPP napřímo nekomunikují, informace získávají z dokumentace nebo z konzultací.

Z výpovědí je patrné, že většina dotázaných spolupracuje v odpoledním bloku především s asistentkou pedagoga. Jedna uvedla, že tato spolupráce je omezena časem do 14.00 hodin, pak se na výchově podílí sama. Jedna informantka uvedla, že obě pozice supluje sama a nemá k dispozici dalšího pracovníka, který by se podílel na odpoledním bloku, tedy i na zajištění péče o děti ve stupni podpůrného opatření.

Z výpovědí na otázku, ohledně potřebné přítomnosti asistenta je patrné, že se názorové spektrum informantek částečně rozchází. Zhruba polovina kvituje, že má asistenty k dispozici, jedna kolegyně je kvituje při aktivitách mimo ŠD. Dvě dotázané pomoc a spolupráci asistentů nepotřebují, protože výchovu zvládají samy nebo ji dítě spíše nevyžaduje.

Informantky se otázky, zda používají nějaké speciální formy, metody či pomůcky rozcházejí. V každé ŠD, ve které oslovené působí, pracují s jinými metodami a jinými pomůckami. Lze usuzovat na možnosti školy, ale i různé stupně podpůrných opatření. Jednotnost lze najít jen v individuálním přístupu, podpoře jemné motoriky, představitivosti a prostoru určenému pro děti se speciálními potřebami. Dvě informantky uvedly, že mnoho pomůcek pro práci s takovými dětmi spíše nemají.

Podle informantek je jejich současné vzdělání dostačující. Svě stávající znalosti v oboru považují za vyhovující či dostatečné. Všechny dotázané se shodly, že jim zaměstnavatel umožňuje další profesní rozvoj a podporuje je v celoživotním vzdělávání. To znamená, že 100% informantek se kladně vyjádřilo.

I otázky týkající se spolupráce dané ŠD s rodinou dítěte panuje mezi oslovenými shoda. Ve všech školách, kde bylo šetření realizováno, dochází k pravidelné komunikaci a spolupráci vychovatelek s rodiči dítěte. Informantky si spolupráci a hezké vztahy s rodiči pochvalují a považují je za nezbytné.

Ve všech zmíněných ŠD se rodiče buď aktivně zapojují do přípravy nebo realizace školní akce nebo se jí alespoň pasivně účastní. Otázka číslo 9 a otázka číslo 10 jsou ve shodě, respektive odpovědi dotázaných a poukazují na důležitost spolupráce a pozitivních vztahů školy, vychovatelek a rodičů dětí ve stupni podpůrného opatření.

Je patrné, že si někteří rodiče pomůcky spíše půjčují ze ŠD, než aby do družiny pomůcky sami zapůjčovali. Ti, kteří mají možnosti, se snaží vypomáhat například zapůjčením nebo vlastní aktivitou.

Informantky vypovídaly o financování různých pomůcek ze strany školy ze své zkušenosti, každá jinak. Vesměš ale konstatovaly, že je školy dle finančních možností podporují v pořízení speciálních pomůcek pro rozvoj dětí ve stupni podpůrného opatření. Každá škola však má jiné možnosti, v pozitivním přístupu ze strany vedení školy se však dotázané shodují.

9.1. Možná zkreslení výzkumu

Výzkum mohl zkreslit nezáměrem informantek odpovídat na otázky z rozhovoru, což se nepotvrdilo. Všechny šest žen vypovídalo ochotně a podělilo se o své profesní zkušenosti.

Taktéž mohl výzkum ovlivnit nedostatečná profesní zkušenost informantek. Pouze jedna z nich měla v době vedení rozhovoru pouze roční zkušenost jako vychovatelka školní družiny, kterou navštěvuje dítě s postižením. Informantka má však profesní praxi jako učitelka a asistentka postiženého dítěte. Na pozici vychovatelky byla teprve rok, přestože její odborná praxe byla delší. Ani tato skutečnost tedy neovlivnila a nezkreslila výzkum.

Posledním faktorem, který mohl zkreslit výzkum, bylo prostředí, ve kterém byl veden rozhovor. Všechny šest rozhovorů se konalo s dostatečným časem a v místě, kde nebyly informantky rušeny a vytrhávány z rozhovoru objektivními nebo subjektivními vlivy. Ani prostředí a čas určený na rozhovor nezkreslily výzkum.

10 Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala problematikou specifik výchovy u dětí, které mají zdravotní postižení a navštěvují školní družinu. Toto začlenění nese s sebou určité požadavky a úpravy, aby výchova probíhala bez komplikací a byla přínosná pro samotné dítě, ale i kolektiv ostatních dětí. Samozřejmostí je profesní příprava pedagogů a nutnost získávat nové poznatky z této oblasti výchovy.

V teoretické části jsem se opírala o odbornou literaturu, platné zákony a vyhlášky. Snažila jsem se popsat jednotlivé požadavky na výchovu dětí s postižením ve školní družině. Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jakým způsobem jsou realizována podpůrná opatření u dětí s postižením ve školní družině, jaké metody práce a pomůcky jsou používány a jaká je připravenost pedagogů. Závěr práce prezentuje výsledky šetření, které byly zjištěny při rozhovorech s pedagogy.

Výsledky výzkumného šetření potvrzují, že se v základních školách vyskytují žáci s podpůrnými opatřeními a to všech stupňů. S problematikou postižení dítěte se pedagogové seznamují prostřednictvím zprávy z pedagogicko-psychologické poradny či speciálněpedagogického centra. Komunikaci s těmito institucemi mají na starosti výchovní poradci či samotní ředitelé škol. Pedagogové ve školních družinách většinou spolupracují s asistenty pedagoga, pro některé je tato spolupráce přínosná, avšak někteří pedagogové nepocítují důležitou přítomnost a pomoc asistenta pedagoga. Pomůcky, které používají při práci s dětmi s postižením, jsou většinou běžně dostupné přímo ze školní družiny např.: stavebnice, didaktické hry, knihy, tablety, speciální pomůcky se mnoho nevyskytují. Většina doporučených pomůcek je používána ve škole při vzdělávání. Pedagogové mají možnost se vzdělávat, ať už formou speciálních školení nebo pravidelným studiem na VŠ. Někteří pedagogové připouštějí, že je jejich vzdělání dostačující. To zřejmě ovlivňuje míra zkušeností. Spolupráce s rodinou dítěte s postižením probíhá většinou bez problémů a rodiče jsou v rámci možností spíše aktivní.

Díky rozhovorům jsem navštívila několik školních družin a zjistila, jak důležitá jsou tato zařízení pro společné vzdělávání, i když to přináší spoustu komplikací. Pedagogové musí být obrnění trpělivostí, vstřícností a hlavně chutí do práce s dětmi s postižením. Bez fungující spolupráce žáka, rodiny, školy a pracovníků poraden či center by nebylo

možno dosáhnout úspěšné integrace. Jejich cílem je začlenit dítě s postižením do kolektivu svých vrstevníků.

11 Seznam použitých zdrojů

1. AINSCOW, M.; CÉSAR, M. 2006., *Inclusive education ten years after Salamanca: Setting the agenda. European Journal of Psychology of Education – ESPE.*
2. Article 2, Salamanca Statement. [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z:http://www.unesco.org/education/pdf/SALAMA_E.PDF
3. BARTOŇOVÁ, M., PIPEKOVÁ, J., VÍTKOVÁ, M., 2005. *Integrace handicapovaných na trhu práce v mezinárodních dimenzích.* 1.vyd. Brno: MSD, ISBN 80-86633-31-4.
4. BENDO VÁ, P. (ed.). 2015. *Základy speciální pedagogiky nejen pro speciální pedagogy.* Vydání první. Hradec Králové: Gaudeamus, ISBN 97880-7435-422-9
5. ČÁBALOVÁ, D. 2011. *Pedagogika.* Praha: Grada, Pedagogika (Grada). ISBN 8024729938.
6. FINKOVÁ, D., LANGER, J. 2014. *Determinanty inkluze osob se zdravotním postižením.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, ISBN 9788024443034.
7. HÁJEK, B., PÁVKOVÁ, J. 2011. *Školní družina.* 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-900-2.
8. HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. 2011. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času.* Vyd. 2., aktualiz. [i.e. 3. vyd.]. Praha: Portál, ISBN 978-80-262-0030-7.
9. HÁJKOVÁ, V., STRNADOVÁ, I. 2010. *Inkluzivní vzdělávání: [teorie a praxe].* Praha: Grada, Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3070-7.
10. Health Line, 2005-2018. [online]. [cit. 2018-5-2]. Dostupné z: <https://www.healthline.com/health/speech-disorders>
11. HELUS, Z. 2015. *Sociální psychologie pro pedagogy.* 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada, Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4674-6.
12. HENDL, J. 2005. *Kvalitativní výzkum.* Praha: Portál, ISBN 80-7367-040-2
13. Informační centrum o vzdělávání, 2017. [online]. EDUin. [cit. 2018-4-16]. Dostupné z: <http://www.eduin.cz/clanky/ceska-skola-pravo-na-inkluzivni-vzdelavani-podle-osn/>
14. KNOTOVÁ, D. 2014. *Školní poradenství.* Praha: Grada, Pedagogika (Grada). ISBN 9788024745022.

15. KOLÁŘ, Z. 2012. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Vyd. 1. Praha: Grada, ISBN 978-80-247-3710-2.
16. MAHROVÁ, G., VENGLÁŘOVÁ. M. 2008. *Sociální práce s lidmi s duševním onemocněním*. Praha: Grada, Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-2138-5.
17. Management Media, 2011-2016. [online]. [cit. 2018-03-31]. Dostupné z: <https://managementmania.com/cs/rizeny-strukturovany-rozhovor>
18. MATĚJČEK, Z. 2008. *Co děti nejvíc potřebují*. Vyd. 5. Praha: Portál, Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-504-2.
19. MATOUŠEK, O. 2016. *Slovník sociální práce*. Vydání třetí. Praha: Portál, ISBN 978-80-262-1154-9.
20. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2013-2018. [online]. MŠMT. [cit. 2017-10-20]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/metodicky-pokyn-k-postaveni-organizaci-a-cinnosti-skolnich-druzin>
21. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2013-2018. [online]. MŠMT. [cit. 2017-10-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/situacni-zprava-o-inkluzivnim-vzdelavani>
22. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2013-2018. [online]. MŠMT. [cit. 2017-10-17]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/skolsky_zakon.pdf
23. MÜLLER, O. 2001. *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole*. Olomouc: Univerzita Palackého, ISBN 80-244-0231-9.
24. Národní ústav pro vzdělávání, 2011-2018. [online]. NÚV. [cit. 2017-10-15]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/in>
25. PÁVKOVÁ, J. 2008. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. Vyd. 4. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-423-6.
26. PIPEKOVÁ, J. ed. 2006. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Brno: Paido, ISBN 80-7315-120-0.
27. PIPEKOVÁ, J., VÍTKOVÁ. M., BARTOŇOVÁ. M. 2014. *Od edukace k sociální inkluzi osob se zdravotním postižením se zaměřením na mentální postižení: From education to social inclusion of people with health disabilities with focus on intellectual disabilities*. 2., upr. vyd. Brno: Masarykova univerzita, ISBN 978-80-210-7689-1.
28. PRŮCHA, J. 2000. *Přehled pedagogiky*. Praha: Portál, ISBN 80-7178-399-4.

29. Psychologické centrum Psychoterapie Anděl, 2018. [online]. [cit. 2018-4-26].
Dostupné z: <https://www.psychoterapie-andel.cz/vzdelavani-postizenych-deti-separace-nebo-integrace/>
30. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2005. [online].
RVP_ZV. [cit. 2018-02-03]. Dostupné z: https://clanky.rvp.cz/wp-content/uploads/prilohy/356/text_kapitoly_c_8_z_rvp_zv_.pdf
31. SLOWÍK, J. 2007. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada, Pedagogika (Grada).
ISBN 978-80-247-1733-3.
32. SLOWÍK, J. 2016. *Speciální pedagogika. 2.*, aktualizované a doplněné vydání.
Praha: Grada, Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0095-8.
33. TANNENBERGEROVÁ, M. 2016. *Průvodce školní inkluzí, aneb, Jak vypadá kvalitní základní škola současnosti?*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, ISBN 978-80-7552-008-1.
34. Teens Health from Nemours, 1995-2018. [online]. [cit. 2018-5-2]. Dostupné z:
<http://kidshealth.org/en/teens/hearing-impairment.html>
35. United Nations Human Rights Office of the commissioner, 1996-2018. [online].
[cit. 2018-4-16]. Dostupné z:
http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGC%2f19&Lang=en
36. VALENTA, M. 2013. *Psychopedie: [teoretické základy a metodika]*. 5.,
aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Parta, ISBN 978-80-7320-187-6.
37. Vyhláška č. 74/2005 Sb.o zájmovém vzdělávání, 2016. In:Sbírka zákonů České republiky, částka 20. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-74?citace=1#Sum>

12 Seznam příloh

- 1.** Rozhovor pro informantky – počet stran přílohy 1
- 2.** Obrázkovnick pro nácvik správného chování. – počet stran přílohy 3

13 Seznam obrázků a tabulek

Obrázek 1: Stupeň podpůrného opatření

Obrázek 2: Zpráva z PPP

Obrázek 3: Komunikace s PPP

Obrázek 4: Stanovené podmínky vychovatel X PPP

Obrázek 5: Asistent pedagoga

Obrázek 6: Potřeba asistenta pedagoga

Obrázek 7: Speciální formy, metody, činnosti pomůcky

Obrázek 8: Možnosti rozšiřujícího vzdělávání

Obrázek 9: Spolupráce s rodinou dítěte

Obrázek 10: Aktivita rodičů ve školní družině

Obrázek 11: Pomůcky do družiny – jejich pořízení či zapůjčení

Obrázek 12: Doporučené pomůcky z PPP a jejich financování

Tabulka 1: Identifikační tabulka – vzorek informantek

Tabulka 2: Výsledky výzkumu

14 Seznam zkratek

PPP Pedagogicko-psychologická poradna

SPC Speciálně pedagogické centrum

IVP Individuální vzdělávací plán

PLPP Plán pedagogické podpory

ŠD Školní družina

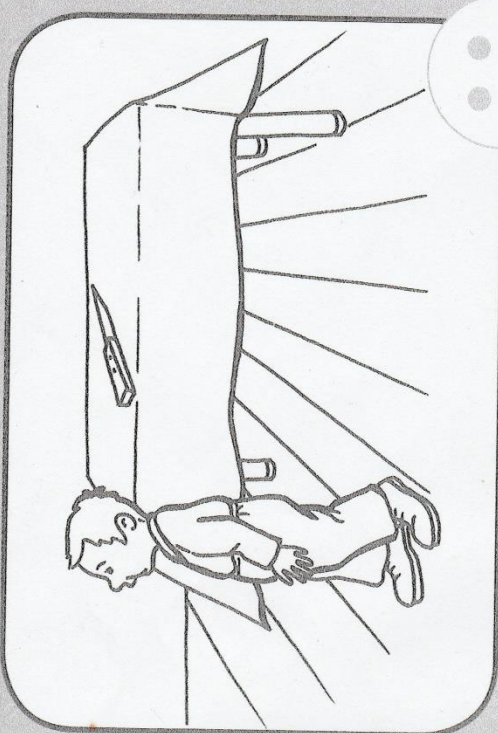
Příloha č. 1 – rozhovor pro informantky

1. Máte ve škole děti s podpůrnými opatřeními, a jaký stupeň podpůrného opatření?
2. Jakým způsobem jste byla seznámena se zprávou z PPP, kde jsou nastavena podpůrná opatření?
3. Kdo má ve škole na starost komunikaci s PPP?
4. Jaké podmínky byly s Vámi ze strany PPP nastaveny?
5. Spolupracuje s Vámi asistent pedagoga nebo má dítě na pomoc někoho jiného?
6. Je to ve školní družině potřebné?
7. Jaké využíváte speciální formy, metody, činnosti či pomůcky?
8. Jaké máte možnosti vzdělávat se v oboru speciální pedagogiky? Umožňuje Vám škola nějaké rozšiřující vzdělávání? Je pro Vás toto vzdělávání dostačující? Pokud Vám toto škola nenabízí, rozšiřujete si své znalosti sami?
9. Jak spolupracujete s rodinou dítěte s podpůrným opatřením? Konzultujete s rodinou zdravotní stav dítěte, spolupráci dítěte ve ŠD s ostatními dětmi, pokroky či změny zaznamenané u dítěte, apod.?
10. Zapojujete rodiče do aktivit, například vystoupení, divadlo, besídky, společenské akce ve ŠD, apod.?
11. Jak funguje vzájemná spolupráce rodičů versus příspěvků na nové pomůcky či zapůjčení pomůcek do družiny?
12. Jaké pomůcky byly v rámci podpůrného opatření dítěti PPP doporučeny? Získala na ně škola finanční prostředky v plné výši? Může tyto pomůcky používat i ve školní družině?

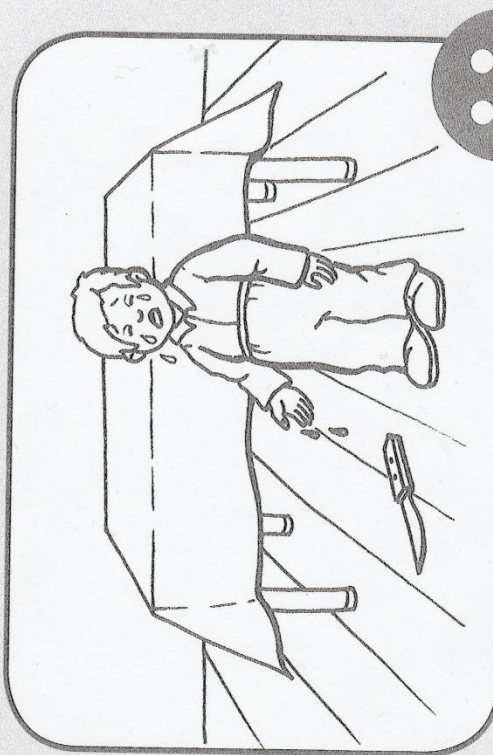
OBRÁZKOVNÍK

PRO NÁCVIK SPRÁVNÉHO CHOVÁNÍ

BEZPEČNOST

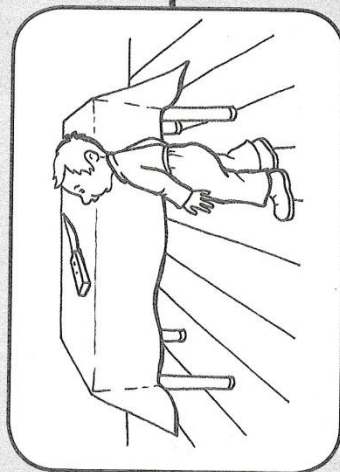
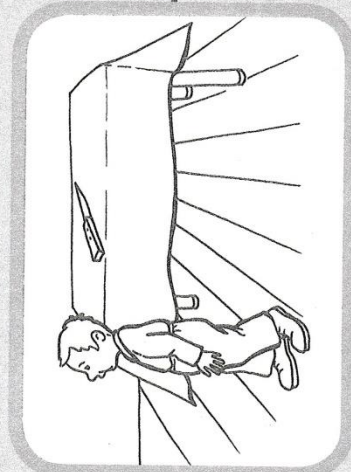
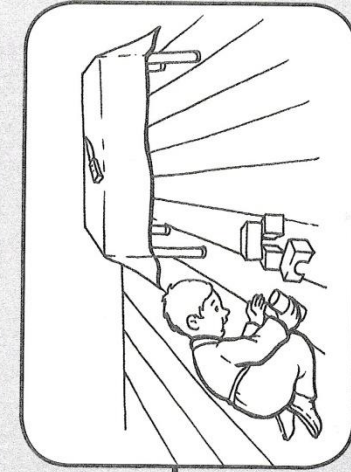
Hana Zobačová
Klára Weishäupelová-Hockeová

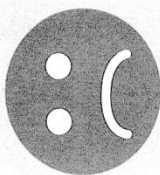

parta

OSTRÝ NŮŽ

POZOR

NEBERU

NOŽE

